

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Y RHAGLEN ADOLYGU MARWOLAETHAU PLANT

Adroddiad Blynyddol

Gorffennaf 2015

Awduron

Dr Rosalind Reilly, Ymgynghorydd mewn Iechyd Cyhoeddus

Beverley Heatman, Rheolwr Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Y Tîm Adolygu Marwolaethau Plant

Dr Rosalind Reilly

Dr Lorna Price

Beverley Heatman

Gillian Hopkins

Babs Deacon

Manylion cyhoeddi

Teitl: Adroddiad Blynyddol Adolygu Marwolaethau Plant, 2015

Cyhoeddwr: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

Dyddiad: Gorffennaf 2015

ISBN: ISBN 978-1-910768-07-5

Os hoffech gael rhagor o wybodaeth cysylltwch â'r:
Tîm Adolygu Marwolaethau Plant,
Llawr 1af Iechyd Cyhoeddus Cymru,
Canolfan Oldway, 36 Stryd y Berllan,
Abertawe SA1 5AQ

Rhif ffôn: 01792 607524/607411

E-bost: ChildDeath.Review@wales.nhs.uk

Gwefan: www.publichealthwales.org/childdeathreview

Cydnabyddiaeth

Diolch yn fawr iawn i bob un ohonoch chi sydd wedi cyfrannu amser ac ymdrech i gefnogi'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, yn cynnwys byrddau iechyd, byrddau diogelu plant, crwneriaid a'r heddlu.

Diolch i Dr Ciarán Humphreys a Dr Lorna Price am eu mewnbwn i'r adroddiad hwn; Gillian Hopkins a Babs Deacon o'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant am eu cymorth a'u cefnogaeth; ac i Andrea Gartner, Arthur Duncan-Jones ac Ioan Francis o Dîm Dadansoddiadol Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru am ddadansoddi'r marwolaethau a gofrestrwyd. Diolch yn fawr i'r rhai a gyfrannodd at adolygiad thematig penodol, o ran yr adolygiad marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod: Dr Paul Davis, arweinydd proffesiynol yr adolygiad, aelodau'r panel a Gaynor Richards, a gadeiriodd y panel. Diolch hefyd i Wasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru am ymgymryd â'r adolygiadau tystiolaeth i hysbysu'r adolygiadau thematig penodol, yn enwedig Sian King, Dr Teri Knight a Sian Price.

© 2015 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

Caniateir atgynhyrchu deunydd a gynhwysir yn y ddogfen hon heb ganiatâd ymlaen llaw cyn belled ag y gwneir hynny'n gywir ac nad yw'n cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol.

Rhaid rhoi cydnabyddiaeth i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Mae hawlfraint y trefniant typograffeg, dyluniad a chynllun gosod yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Rhagair

Mae marwolaeth plentyn yn drasiedi anferthol ac yn effeithio'n ddwys ar bawb a oedd yn eu hadnabod a'u caru. Ni fedrwn droi'r cloc yn ôl dan amgylchiadau o'r fath, er y byddem yn dymuno gwneud hynny, fodd bynnag, mae'n bwysig ein bod ni'n dysgu o amgylchiadau'r marwolaethau hyn i ganiatáu i ni adnabod a nodi'r newidiadau y gellir eu gwneud i'w hamddiffyn yn y dyfodol ac atal marwolaethau plant. Felly mae'n bleser mawr i mi gael ysgrifennu'r rhagair hwn ar gyfer Adroddiad Blynyddol y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant 2015.

Er bod marwolaethau plant wedi lleihau'n arwyddocaol dros y degawdau, ni fedrwn anwybyddu'r patrymau amlwg o anghyfartalwch yng nghyfleoedd bywyd plant yng Nghymru. Unwaith eto, mae tlodi ac anghydraddoldeb y ffactorau cymdeithasol sy'n dylanwadu ar iechyd yn nodweddion amlwg yn yr adroddiad, sy'n cadarnhau'r angen i wneud mwy o ymdrechion i gyrraedd yr holl blant a darparu'r cymorth a'r gefnogaeth sydd ei angen arnynt i ganiatáu iddynt fyw bywydau llawn a hapus.

Fy nod i, fel Comisiynydd Plant Cymru, yw sicrhau bod hawliau plant a phobl ifanc Cymru ar frig agenda pawb yng Nghymru. Credaf fod gan blant yr hawl i gyfranogi mewn materion sy'n effeithio arnynt, yr hawl i ddarpariaeth yr hanfodion i ganiatáu iddynt fyw bywyd llawn a hapus; ac yn olaf ond nid yn lleiaf, eu hamddiffyn a'u cadw'n ddiogel rhag niwed. Mae gwaith y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant wedi dangos yn glir y themâu mynych ac wedi gwneud argymhellion ar gyfer newid yn y dyfodol. Mae angen y math yma o ddadansoddi manwl a gofalus er mwyn i ni lunio polisiau wedi eu seilio ar dystiolaeth i amddiffyn plant a hybu eu lles.

Rwy'n rhannu pryderon fy rhagflaenydd am dlodi plant ac rwy'n nodi fod y gyfradd marwolaethau ymhlith plant sy'n byw yn y pumed rhan fwyaf amddifadus yng Nghymru yn parhau yn 70% yn uwch ymhlith plant nag yn y pumed rhan leiaf amddifadus yng Nghymru. Ym mis Mawrth 2015 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei strategaeth tlodi plant, wedi ei seilio ar hawl sylfaenol plentyn i gael yr hyn sydd ei angen ar gyfer bywyd, fel a nodir yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, a'i nod yw dileu tlodi plant yng Nghymru erbyn 2020. Un canlyniad pwysig yn deillio o leihau tlodi fyddai lleihad mewn marwolaethau plant yng Nghymru.

Rwy'n cymeradwyo adroddiad blynyddol 2015 gan y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, ac edrychaf ymlaen at weithio'n agos â'r rhaglen yn y dyfodol.

Yr eiddoch yn gywir

Sally Holland

Talfyriadau

ABM	Abertawe Bro Morgannwg [tablau, ffigurau]
AB	Aneurin Bevan [tablau, ffigurau]
BC	Betsi Cadwaladr [tablau, ffigurau]
PTMP	Paneli Trosolwg Marwolaethau Plant (Lloegr)
CH	Cyfwng hyder [tablau, ffigurau]
SGGA	Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yr Alban [tablau, ffigurau]
ICD 10	International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision
BLIDP	Bwrdd Lleol Diogelu Plant [tablau, ffigurau]
MBRRACE-UK	Mothers and Babies: Reducing Risk through Audits and Confidential Enquiries across the UK
ACB	Amcangyfrif canol-blwyddyn [tablau, ffigurau]
NICE	Y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal
AYYGI	Asiantaeth Ymchwil ac Ystadegau Gogledd Iwerddon [tablau, ffigurau]
SYG	Y Swyddfa Ystadegau Gwladol [tablau, ffigurau]
MIC	Marwoldeb Iechyd Cyhoeddus
PRUDiC	Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynod
BRhDP	Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant
BDP	Bwrdd Diogelu Plant [tablau, ffigurau]
DDdC	De Ddwyrain Cymru [tablau, ffigurau]
BIA	Bwrdd Iechyd Addysgu [tablau, ffigurau]
BIP	Bwrdd Iechyd Prifysgol [tablau, ffigurau]
uSID	Marwolaeth Sydyn Diesboniad Babanod
MALIC	Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru [ffigur]
UABC	Uned Arolygu Bediatrig Cymru

Geirfa

Panel trosolwg marwolaethau plant

Paneli amlasiantaeth sy'n gyfrifol am adolygu gwybodaeth am yr holl farwolaethau plant mewn ardal bwrdd lleol diogelu plant yn Lloegr ac yn atebol i'r bwrdd lleol diogelu plant.

Cyfwng hyder

Mae cyfyngau hyder yn dynodi'r amrywiad naturiol a ddisgwyliid o gwmpas cyfradd a dylid eu hystyried wrth asesu neu ddehongli cyfradd. Mae maint y cyfwng hyder yn dibynnu ar faint y boblogaeth y daeth y digwyddiadau ohoni. Yn gyffredinol, mae cyfraddau wedi eu seilio ar boblogaethau bychan yn debygol o fod â chyfyngau hyder ehangach.

Adolygiad ymarfer plant

Cynhelir adolygiad ymarfer plant ar ôl i blentyn farw neu gael ei anafu neu os yw camdriniaeth ac esgeuluso yn wybyddus neu'n cael ei amau. Pwrpas yr adolygiad yw cynhyrchu gwersi newydd i'w dysgu a all gefnogi gwella parhaus mewn arferion amddiffyn plant rhyng-asiantaeth.

Cyflyrau'n deillio o'r cyfnod amenedigol

Cyflyrau penodol sy'n dechrau yn y cyfnod amenedigol, hyd yn oed os yw marwolaeth neu farwoldeb yn digwydd yn ddiweddarach, fel a nodir ym mhennod XVI (codau P) ICD 10.

Anomaledd cynhenid

Nam strwythurol, metabolaidd, endocrinaidd neu enynnol sy'n bresennol yn y plentyn / ffetws ar ddiwedd beichiogrwydd, hyd yn oes os nad yw'n cael ei ganfod tan yn ddiweddarach. Yn yr adroddiad hwn dim ond yr anomaleddau hyn a nodir ym mhennod XVII (codau Q) ICD 10 a gynhwysir.

Baban

Plentyn iau nag un oed.

Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynodod (PRUDiC)

Mae'r Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynodod yn nodi safon isafswm ar gyfer yr ymateb amlasiantaeth i farwolaeth annisgwyl plentyn neu berson ifanc. Nod y Weithdrefn PRUDiC yw sicrhau bod yr ymateb hwn yn ddiogel, cyson a sensitif i'r rhai sy'n ymwneud â'r achos, a bod unffurdedd yn y dull a ddefnyddir ledled Cymru. Cyhoeddwyd PRUDiC am y tro cyntaf yn 2010 a'i ddiwygio yn 2014.

Arwyddocâd ystadegol

Gelwir canlyniad yn un o arwyddocâd ystadegol os ystyrir ei bod yn annhebygol iddo fod wedi digwydd drwy siawns yn unig. Y sail ar gyfer barnu hyn yw torbwynt gosodedig a mympwyol, 5% neu 0.05 fel arfer (y siawns o weld gwahaniaeth mor eithafol petai'r 'gwir' werthoedd sail yr un fath). Yn yr adroddiad hwn ystyrir gwahaniaeth yn un o arwyddocâd

ystadegol pan nad yw'r cyfyngau hyder yn gorgyffwrdd.

Nid yw arwyddocâd ystadegol yr un fath ag arwyddocâd clinigol neu arwyddocâd iechydd cyhoeddus.

Marwolaeth annisgwyl

i) Marwolaeth annisgwyl yw un lle nad oedd marwolaeth plentyn wedi ei ragweld fel posibilrwydd arwyddocaol 24 awr cyn y farwolaeth neu lle roedd llewyg annisgwyl wedi arwain at neu wedi digwydd cyn y digwyddiadau a arweiniodd at y farwolaeth.

ii) Marwolaeth plentyn lle nad oes cyflwr blaenorol hysbys y disgwyliad iddo achosi marwolaeth bryd hynny, a bod y plentyn yn marw un ai ar unwaith neu yn ddilynol o ganlyniad i'r digwyddiad ysgogol neu'r llewyg.

Tabl cynnwys

Rhagair	1	4.4 Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid	30
Talfyriadau	2	4.5 Gweithredu argymhellion yr adolygiadau marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2006-2012	30
Geirfa	3	4.6 Gweithdrefn Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	31
Tablau	6	5 Gwaith cynlluniedig	32
Ffigurau	7	5.1 Amcanion penodol y rhaglen, 2015/16	32
Crynodeb	8	5.2 Adolygiadau yn y dyfodol	33
1 Cyflwyniad	10	5.3 Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid	33
2 Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	11	6 Cyfleoedd i'r dyfodol	34
2.1 Nodau ac amcanion y rhaglen	11	7 Cyfeiriadau	35
2.2 Cwmpas y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	11	Atodiad A	
2.3 Dulliau gweithio	12	Grŵp Llywio'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant 2014/15	37
2.4 Rhannu gwybodaeth	12	Atodiad B	
3 Marwolaethau plant yng Nghymru	14	Tablau cyfeirio 6-12	38
3.1 Patrwm cyffredinol marwolaethau plant yng Nghymru	14	Atodiad C	
3.2 Achosion marwolaeth	18	Adborth o'r digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid	45
3.3 Patrwm daearyddol marwolaethau	20	Atodiad Ch	
3.4 Hysbysu'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant am achosion	24	Cynnydd o ran yr argymhellion yn yr adolygiad thematig marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2014, crynodeb o ymatebion asiantaethau	47
4 Gwaith a gwblhawyd	26	Atodiad D	
4.1 Cynnydd yn erbyn amcanion rhaglen 2014/15	26	Gweithdrefn ar gyfer Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	56
4.2 Adolygiad thematig: Adolygu marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod	27		
4.3 Ymateb cyflym: llid yr ymennydd a chlefyd meningococol	29		

Tablau

Tabl 1 Marwolaethau yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 2009-2013 15

Tabl 2 Marwolaethau yn ôl achos, nifer a chyfartaledd blynyddol, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013 18

Tabl 3 Achosion eraill marwolaethau, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013 18

Tabl 4 Marwolaethau yn ôl achosion allanol, yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013 19

Tabl 5 Ffynhonnell hysbysiad cyntaf i'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, yn ôl grŵp oedran y plentyn neu'r person ifanc a fu farw, 2010-2014 24

Tabl 6 Marwolaethau plant, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Y Deyrnas Unedig, 2009-2013 38

Tabl 7 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013 39

Tabl 8 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, 2004-2013 40

Tabl 9 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer cyfartalog blynyddol a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013 41

Tabl 10 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer cyfartalog blynyddol a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, 2004-2013 42

Tabl 11 Marwolaethau yn ôl achos (ICD-10), nifer a chyfraddau crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013 43

Tabl 12 Marwolaethau yn ôl achosion allanol, nifer, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013 44

Ffigurau

Ffigur 1 Marwolaethau o'r holl achosion yn ôl pumedau amddifadedd, cyfradd crai am bob 100,000 a chymarebau cyfradd,* plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 2009-2013	15
Ffigur 2 Tueddiadau mewn marwolaethau, cyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 1996-2013	16
Ffigur 3 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau, cyfradd dreigl tair blynedd, plant dan un oed, Cymru, 1996-2013	16
Ffigur 4 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau, cyfradd crai dros dreigl tair blynedd, yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 1996-2013	17
Ffigur 5 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau yn ôl achos, cyfradd crai dros dreigl tair blynedd, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2002-2013	20
Ffigur 6 Tueddiadau mewn marwolaethau, cyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, byrddau iechyd Cymru, 1996-2013	21
Ffigur 7 Marwolaethau o'r holl achosion yn ôl grŵp oedran, nifer, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013	22
Ffigur 8 Marwolaethau yn ôl grŵp achos, nifer, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013	23
Ffigur 9 Marwolaethau a hysbyswyd wrth y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ôl grŵp oedran a ph'un ai oedd y farwolaeth yn ddisgwyliedig ai peidio, 2010-2014	25
Ffigur 10 Marwolaethau a gofrestrwyd yn ôl blwyddyn gan y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol	25
Ffigur 11 Cynnydd yn erbyn amcanion rhaglen waith 2014/15	26
Ffigur 12 Rhaglen waith 2015/16	32

Crynodeb

Manylion am y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Nod y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yw adnabod a disgrifio patrymau ac achosion marwolaethau plant, yn cynnwys unrhyw dueddiadau, ac argymhell gweithredoedd i leihau perygl ffactorau y gellir eu hosgoi rhag cyfrannu at farwolaethau plant yng Nghymru. Mae'r rhaglen yn cwmpasu marwolaethau yr holl blant a aned yn fyw ar ôl 1 Hydref 2009 a chyn pen-blwydd y plentyn yn 18 oed. Mae'n cynnwys plant sy'n byw yng Nghymru fel arfer neu sy'n marw yng Nghymru. Mae'n dibynnu ar ddull amlddisgyblaeth ac mae'n ceisio adnabod, a dysgu o themâu cyffredin ar draws marwolaethau plant. Mae adolygiadau thematig yn elfen allweddol o'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant. Mae rhannu gwybodaeth rhwng asiantaethau a'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn hanfodol i'r broses hon. Mae'r Weithdrefn Ymateb i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynod (PRUDiC)⁽¹⁾ yn disgrifio sut y rhennir gwybodaeth â'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn achos marwolaethau annisgwyl. Lle bo marwolaeth yn ddisgwyliedig, dibynnir ar weithwyr ieuchyd proffesiynol i ddarparu'r wybodaeth hon.

Mae cysylltiad cryf rhwng amddifadedd a risg marwolaeth.

Mae achosion allanol marwolaethau, yn cynnwys damweiniau, hunanladdiad ac ymosodiad, yn cyfri am hanner y marwolaethau ymhlith y rhai 12-17 oed ac oddeutu un o bob pump marwolaeth plentyn rhwng 1 ac 11 oed.

Marwolaethau plant yng Nghymru

Cofrestrwyd marwolaeth 204 o blant yn byw yng Nghymru yn 2013. Mae'r rhan fwyaf o farwolaethau plant (64%) yn digwydd mewn plant dan un oed. Mae'r gyfradd marwolaethau plant yng Nghymru yn debyg i'r gyfradd yn y Deyrnas Unedig. Mae cysylltiad cryf rhwng amddifadedd a risg marwolaeth. Mae'r gyfradd marwolaeth ymhlith plant sy'n byw yn y pumed rhan fwyaf amddifadus yng Nghymru yn 70% yn uwch nag ymhlith plant sy'n byw yn yr ardaloedd lleiaf amddifadus.

Bu gostyngiad yn y cyfraddau marwolaethau plant ers 1996, yn enwedig rhwng 1996 a 2003. Mae'r dirywiad hwn yn ymwneud yn bennaf â'r cwmpas yn y gyfradd marwolaethau ymhlith plant dan un oed. Bu gostyngiad cyson ymhlith plant 1-4 oed, ond nid yw'r gyfradd ymhlith plant 5-11 oed wedi newid fawr ddim yn y deng mlynedd ddiwethaf.

Mae mwyafrif y marwolaethau mewn plant a phobl ifanc 1-17 oed (38%) yn cael eu hachosi gan gyflyrau meddygol megis clefydau'r system nerfol, er enghraifft, parlys yr ymennydd, epilepsi a llid yr ymennydd. Mae achosion allanol marwolaethau, yn cynnwys damweiniau, hunanladdiad ac ymosodiad, yn cyfri am hanner y marwolaethau ymhlith y rhai 12-17 oed ac oddeutu un o bob pump marwolaeth plentyn rhwng 1 ac 11 oed.

Adolygiadau marwolaethau plant

Yn ystod y flwyddyn ddiwethaf cwblhaodd y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant adolygiad thematig ar farwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod⁽²⁾ a chynhyrchwyd ymateb cyflym i farwolaethau plant o lid yr ymennydd a chlefyd meningococol yng Nghymru.⁽³⁾ Cyhoeddwyd adolygiad cyflym o farwolaethau plant oherwydd brathu/ymosodiad gan gŵn ym mis Medi 2014⁽⁴⁾ ac fe'i cynhwyswyd yn Adroddiad Blynyddol 2014.

Marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod

Yr adolygiad thematig marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod oedd yr adolygiad cydweithredol cyntaf ac roedd yn fenter ar y cyd rhwng y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant ac Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan. Roedd yr adolygiad yn cynnwys trosolwg cryno o'r holl farwolaethau sydyn ymhlith plant dan ddwy oed, ond roedd y prif ffocws ar y rhai a oedd yn farwolaethau sydyn diesboniad babanod. Arweinwyd yr adolygiad gan Dr Paul Davis o Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro, a bu'r adolygiad yn ystyried marwolaethau 45 o fabanod. Gwnaed cyfanswm o 32 neges allweddol a 18 argymhelliad; yn cynnwys naw argymhelliad allweddol yn ymwneud â:

- Pharhau'r cyngor cyfredol, gan dynnu sylw at risg uchel cyd-gysgu yng nghyswllt ffactorau risg eraill
- Darparu cyngor yn gyffredinol i'r holl deuluoedd â babanod newydd

- Trosglwyddo negeseuon hybu iechyd presennol yn effeithiol
- Cryfhau ymdrechion i leihau ysmegu
- Hyfforddiant rheolaidd i weithwyr proffesiynol rheng flaen ar atal marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod
- Adolygu'r holl bolisiau a darpariaeth tai cymdeithasol
- Annog ymchwil i leihau marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod
- Rhannu gwybodaeth â'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ddilyffethair
- Monitro marwolaethau annisgwyl babanod yn barhaus.

Ymateb cyflym i farwolaethau plant o lid yr ymennydd a chlefyd meningococol yng Nghymru

Cynhaliwyd yr adolygiad ymateb cyflym hwn ar gais Llywodraeth Cymru. Nod yr adolygiad oedd disgrifio nifer yr achosion a oedd yn hysbys i'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a nodi canllawiau/argymhellion allweddol sy'n bodoli eisoes yn y Deyrnas Unedig a allai gyfrannu at leihau marwolaethau plant o lid yr ymennydd. Nodwyd nifer o ffactorau a allai feddu ar y potensial i leihau tebygolrwydd marwolaethau plant o lid yr ymennydd a chlefyd meningococol, yn cynnwys:

- Brechiad llid yr ymennydd B i bawb mewn plentyndod cynnar
- Cynyddu'r nifer sy'n derbyn brechlyn niwmococol polysacrid ymhlith plant dros ddwy oed mewn grwpiau risg clinigol
- Asesu neu archwilio defnyddio'r canllawiau sy'n bodoli eisoes ymhlith gweithwyr gofal iechyd proffesiynol
- Asesu neu archwilio hyfforddiant gweithwyr gofal iechyd proffesiynol, yn israddedigion ac ôl-raddedigion, ar draws disgyblaethau mewn lleoliadau cyn-ysbyty ac ysbyty.

Cyflwyniad

Dyma drydydd adroddiad blynyddol rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant Cymru. Mae'n adrodd ar dueddiadau mewn marwolaethau plant hyd at 2013 a gweithgareddau'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ystod 2014-15. Mae marwolaeth plentyn yn llorio teuluoedd a chymunedau, ac yn effeithio ar y gymdeithas ehangach. Drwy adolygu'r marwolaethau hyn yn systematig gobeithiwn gael mwy o ddealltwriaeth ynghylch pam mae plant yn marw a'r hyn y gellir ei wneud i atal y trasiediau hyn yn y dyfodol.

Mae dull systematig o werthuso marwolaethau plant wedi ei sefydlu mewn nifer o wledydd erbyn hyn, yn cynnwys Seland Newydd, Awstralia, Canada, yr Unol Daleithau a Lloegr.⁽⁵⁾⁽⁶⁾⁽⁷⁾ Mae system genedlaethol adolygu marwolaethau plant wrthi'n cael ei datblygu yn yr Alban ar hyn o bryd.⁽⁸⁾ Sefydlwyd y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yng Nghymru yn 2012 yn dilyn cynllun peilot llwyddiannus (2009-2011) a daeth yn rhan o weithgarwch craidd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn 2014. Sefydlwyd dull thematig cenedlaethol o ymdrin ag adolygu marwolaethau plant. Mae hyn yn dibynnu ar bartneriaethau â gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau ledled Cymru ac mae'n adeiladu ar yr ymateb amlasiantaeth integredig i farwolaethau annisgwyl drwy'r Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynod (PRUDiC).

Sefydlwyd dull thematig cenedlaethol o ymdrin ag adolygu marwolaethau plant. Mae hyn yn dibynnu ar bartneriaethau â gweithwyr proffesiynol ac asiantaethau ledled Cymru.

Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

2.1 Nodau ac amcanion y rhaglen

Nod y rhaglen yw nodi a disgrifio patrymau ac achosion marwolaethau plant, yn cynnwys unrhyw dueddiadau, ac argymhell gweithredoedd i leihau'r risg yn deillio o ffactorau y gellid eu hosgoi rhag cyfrannu at farwolaethau plant yng Nghymru.

Amcanion y rhaglen yw:

- Sicrhau a chasglu data ar farwolaethau plant yng Nghymru a marwolaethau plant sy'n byw yng Nghymru yn arferol
- Cynnal adolygiadau thematig a gwneud argymhellion
- Cynhyrchu adroddiad blynyddol sy'n:
 - Disgrifio canfyddiadau ynghylch patrymau marwolaethau plant yng Nghymru
 - Tynnu sylw at lle y nodwyd ffactorau y gellid eu hosgoi y credir eu bod yn cyfrannu at farwolaethau plant wedi eu hadnabod o'r adolygiadau thematig
- Rhannu canfyddiadau'r adroddiad blynyddol ac adroddiadau thematig er mwyn dylanwadu ar weithredu i fynd i'r afael â ffactorau y gellir eu hosgoi sy'n cyfrannu at farwolaethau plant yng Nghymru.

2.2 Cwmpas y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

At ddibenion y rhaglen adolygu achos o farwolaeth plentyn yw:

- Unrhyw farwolaeth plentyn a aned yn fyw sy'n digwydd ar ôl 1 Hydref 2009 a chyn pen-blwydd y plentyn yn ddeunaw oed a lle bo'r plentyn un ai'n byw yng Nghymru yn arferol neu'n marw yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys plant dan ofal yr awdurdod lleol wedi eu lleoli y tu allan i Gymru neu'r rhai sy'n byw y tu allan i Gymru dros dro at ddibenion gofal iechyd neu addysg
- Yn achos adolygiadau thematig penodol, gellid ei hystyried yn angenrheidiol cynnwys marwolaethau pobl ifanc hyd at 25 oed, ond nodir hyn ar sail thema unigol
- Yn ychwanegol, bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn ceisio nodi marwolaethau plant lle digwyddodd y digwyddiad a arweiniodd at eu marwolaeth yng Nghymru, ond bod marwolaeth y plentyn wedi digwydd mewn lleoliad arall.

Mae adolygiadau thematig yn ceisio adnabod amgylchiadau cyffredin a oedd yn amlwg ym mywyd y plentyn a allai fod wedi cyfrannu at eu marwolaeth cyn pryd, ac ystyried a oedd unrhyw rai o'r rhain yn bethau y gellid bod wedi eu haddasu ac a allai gynnig cyfleoedd

atal yn y dyfodol. Mae adolygiadau ymarfer plant, Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl Plentyn (PRUDiC) a chwestau crwner yn parhau i fod â swyddogaethau penodol yng nghyswllt marwolaethau plant unigol. Gall gwybodaeth a gesglir yn ystod y prosesau hyn gynorthwyo i ddylanwadu ar waith y rhaglen; fodd bynnag, mae gwneud datganiadau ar achos neu amgylchiadau marwolaeth unrhyw blentyn unigol y tu hwnt i gwmpas y rhaglen.

2.3 Dulliau gweithio

Mae cyflawni rhaglen adolygu marwolaethau plant yn fenter amlddisgyblaethol. Craidd y cyfan yw ymdrech i ddeall a chynorthwyo i atal marwolaethau plant yng Nghymru drwy ganolbwyntio ar ffactorau y gellir eu newid allai fod wedi cyfrannu at y marwolaethau hynny. Mae cyflawni hyn yn galw am ddull agored ac ymchwiliol i'r ffactorau sy'n arwain at farwolaeth plant. Nid yw'r adolygiadau yn ceisio rhoi bai ar unigolion nac asiantaethau ond yn hytrach maent yn canolbwyntio ar yr hyn y gellir ei wneud i atal marwolaethau yn y dyfodol.

Mae'r rhaglen yn cyhoeddi argymhellion a wneir mewn ymgynghoriad ag aelodau panel a ddetholir ar gyfer pob adolygiad. Iechyd Cyhoeddus Cymru sy'n gyfrifol am gynnwys a chyhoeddi'r adroddiadau a'r argymhellion hyn. Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn adroddiadau thematig, yn cynnwys eu hargymhellion, chwe wythnos cyn eu cyhoeddi er mwyn galluogi swyddogion Llywodraeth Cymru i ystyried yr adroddiad.

Mae'r rhaglen yn dibynnu ar wybodaeth o ffynonellau lluosog i sicrhau gwybodaeth gyflawn ac amserol.

Mae'r rhaglen adolygu yn defnyddio mecanweithiau penodol i sicrhau mewnbwn gan weithwyr proffesiynol ac asiantaethau ledled Cymru:

- Grŵp llywio amlasiantaeth sy'n darparu cyngor strategol ac arweiniad cyfeiriadol i'r rhaglen ac yn hwyluso ymgysylltu ag a pherchnogaeth rhanddeiliaid (Atodiad A)
- Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid lle mae canfyddiadau'r rhaglen yn cael eu rhannu mewn fforwm sy'n caniatáu ymgysylltu ehangach ac adborth ar y gwaith
- Aelodaeth addas paneli adolygiadau thematig.

2.4 Rhannu gwybodaeth

Mae llwyddiant y rhaglen yn dibynnu'n helaeth ar bartneriaethau rhwng y Tîm Adolygu Marwolaethau Plant a sefydliadau a gweithwyr proffesiynol eraill. Mae'r partneriaethau hyn yn sylfaen i rannu gwybodaeth am amgylchiadau marwolaeth pob plentyn, sy'n hanfodol ar gyfer deall patrymau marwolaethau a chynnal adolygiadau.

Mae'r rhaglen yn dibynnu ar wybodaeth o ffynonellau lluosog i sicrhau gwybodaeth gyflawn ac amserol. Yn ogystal â byrddau diogelu plant, gweithwyr iechyd proffesiynol, yr heddlu, Ymddiriedolaeth GIG Gwasanaeth Ambiwlans Cymru ac eraill, mae'r rhaglen yn derbyn data rheolaidd oddi wrth y Swyddfa Ystadegau Gwladol a chronfeydd data eraill y Gwasanaeth Iechyd Gwladol megis Uned Arolygu Bediatrig Cymru. Ar hyn o bryd mae'r rhaglen yn ymgysylltu â gwasanaeth y crwner a gwasanaeth gofal lliniarol i blant yng Nghymru a gobeithir y gellir rhannu gwybodaeth drwy'r llwybrau hyn yn y dyfodol.

Mae'r Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentyndod (PRUDiC) yn darparu proses ar gyfer cyfathrebu a rhannu gwybodaeth rhwng asiantaethau yn dilyn marwolaethau annisgwyl plant. Diffinnir marwolaeth annisgwyl fel:

'Marwolaeth plentyn nad oedd yn cael ei ragweld fel posibilrwydd arwyddocaol 24 awr cyn y farwolaeth neu lle roedd llewyg annisgwyl tebyg wedi arwain at neu wedi digwydd cyn y digwyddiadau a arweiniodd at y farwolaeth'. (1) tud. 7

ac, yn enwedig lle bo cyfnod amser arwyddocaol rhwng llewyg y plentyn a'r farwolaeth ddilynol, fel:

'Marwolaeth plentyn lle nad oes unrhyw gyflwr blaenorol hysbys y disgwylid iddo achosi marwolaeth bryd hynny, a bod y plentyn yn marw un ai ar unwaith neu yn ddilynol o ganlyniad i'r digwyddiad ysgogol neu'r llewyg' (1) tud. 7

Nod y broses, a ddiwygwyd yn 2014, yw sicrhau bod yr ymateb yn ddiogel, cyson a sensitif i'r rhai perthnasol, a bod unfurfedd ledled Cymru yn yr ymateb amlasiantaethol i farwolaethau annisgwyl plant. Mae'n cynnwys hysbysu teuluoedd am y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, rhannu hysbysiad cynnar am y farwolaeth ac, yn ddiweddarach, cofnod manylach o farwolaeth plentyn ar ddiwedd y broses Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentyndod (PRUDiC).

Mae'r broses ar gyfer marwolaethau disgwyledig yn dilyn dull tebyg, lle'r disgwylir i weithwyr gofal iechyd proffesiynol rannu gwybodaeth â'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant. Mae Uned Arolygu Bediatrig Cymru wedi chwarae rôl arwyddocaol yn cynorthwyo hysbysu'r rhaglen am farwolaethau plant, a chaniatáu gwneud ymholiadau dilynol â chlinigwyr unigol. Mae hyn yn arbennig o bwysig lle bo marwolaeth plentyn yn ddisgwyledig, ac felly ni fyddai'r Ymateb Gweithdrefnol yn cael ei ddefnyddio.

Mae'r holl wybodaeth â rennir â'r rhaglen yn cael ei thrin mewn cyfrinachedd. Mae gwybodaeth a dderbynnir yn electronig lle gellir adnabod unigolion yn cael ei chadw mewn cronfa ddata ddiogel lle cyfyngir ar y rhai sy'n cael gweld yr wybodaeth a defnyddir cyfrinair i'w diogelu hefyd. Mae pob copi caled o wybodaeth lle gellir adnabod unigolion yn cael ei storio yn swyddfa'r rhaglen a'i gadw mewn cabinet diogel. Dim ond y tîm Adolygu Marwolaethau Plant sy'n medru mynd at yr wybodaeth ac arweinydd proffesiynol yr adolygiad, at ddibenion paratoi gwybodaeth i'r paneli.

Mae'r holl wybodaeth yn cael ei gwneud yn ddiennw cyn ei rhannu ag aelodau'r panel thematig. Mae pob aelod o'r paneli thematig yn llofnodi datganiad sicrhau cyfrinachedd data cyn adolygu data diennw.

Mae'r tîm yn gweithio yn barhaus i sicrhau nad oes unrhyw wybodaeth newydd am blant unigol yn dod i barth y cyhoedd. Mewn rhai achosion mae gwybodaeth am blant eisoes yn gyhoeddus a gallai fod yn amhosibl osgoi sylw am farwolaethau penodol gan y wasg a'r cyfryngau.

Mae'r holl wybodaeth â rennir â'r rhaglen yn cael ei thrin mewn cyfrinachedd.

3 Marwolaethau plant yng Nghymru

Mae marwolaethau plant wedi bod yn gostwng yn y Deyrnas Unedig ac yn fyd-eang dros nifer o ddegawdau.⁽⁹⁾⁽¹⁰⁾ Fodd bynnag, mae cyfradd marwolaethau y rhai rhwng 0 a 4 oed ymhlith yr uchaf yng Ngorllewin Ewrop.⁽⁹⁾ Dengys dadansoddiad arall ar draws pedwar degawd fod cyfraddau marwolaethau plant wedi bod yn gostwng yn llai cyflym yn y Deyrnas Unedig nag mewn gwledydd cyfoethog eraill, yn enwedig marwolaethau babanod a phlant oherwydd clefydau anhrosglwyddadwy.⁽¹¹⁾

Mae adrannau 3.1, 3.2 a 3.3 yn defnyddio cofrestrïadau swyddogol marwolaethau plant a oedd yn byw yng Nghymru yn arferol, yn deillio o ddata'r Swyddfa Ystadegau Gwladol. Disgrifir marwolaethau yn ôl yr ardal breswyllo ac maent wedi eu grwpio i dan 1 oed (babanod); 1-4 oed (oedran cyn-ysgol); 5-11 oed (oedran ysgol gynradd); a 12-17 oed (oedran ysgol uwchradd). Yn sgîl y niferoedd cymharol fach o farwolaethau plant a gofrestrir yn unrhyw un flwyddyn mae'r rhan fwyaf o'r data wedi ei gyfuno yn grwpiau o dair, pum neu ddeng mlynedd. Dangosir cyfyngau hyder (95%) i gynorthwyo i ddisgrifio'r amrywiad y gellid ei ddisgwyl o gwmpas cyfradd oherwydd effeithiau siawns. Yn yr adroddiad hwn disgrifir gwahaniaethau fel rhai o arwyddocâd ystadegol os nad yw'r cyfyngau hyder yn gorgyffwrdd.

Roedd dadansoddiadau blaenorol marwolaethau plant dan un oed yn adroddiadau blynyddol y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn defnyddio'r cod cyntaf ICD-10 fel prif achos gwaelodol y farwolaeth, fodd bynnag, yn achos marwolaethau newyddenedigol nid yw hyn yn cynrychioli'r achos gwaelodol bob tro. Nid yw'r dadansoddiad yn yr adroddiad eleni yn darparu manylion am achosion marwolaethau yn y rhai dan un oed. Cynhwysir dadansoddiad marwolaethau hyd at ddiwedd blwyddyn gyntaf bywyd yn Adroddiadau Blynyddol Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan.⁽¹²⁾

3.1 Patrwm cyffredinol marwolaethau plant yng Nghymru

Er bod peth amrywio yng nghyfraddau marwolaethau plant ar draws gwledydd y Deyrnas Unedig (Atodiad B, Tabl 6), gyda Chymru a'r Alban yn tueddu bod â chyfraddau ychydig yn is o farwolaethau mewn babanod, nid oedd unrhyw

Cofrestrwyd 204 o farwolaethau plant yng Nghymru yn ystod 2013, gan roi cyfradd marwolaethau o 32.4 am bob 100,000 o blant dan 18 oed.

wahaniaeth o arwyddocâd ystadegol rhwng cyfraddau marwolaethau plant yng Nghymru a chenhedloedd eraill y DU ar gyfer y grwpiau oedran hyn.

Cofrestrwyd 204 o farwolaethau plant yng Nghymru yn ystod 2013, gan roi cyfradd marwolaethau o 32.4 am bob 100,000 o blant dan 18 oed (Atodiad B, Tabl 7).

Mae'r rhan fwyaf o farwolaethau (64%, 144 y flwyddyn) yn digwydd mewn babandod, h.y. dan un oed (Tabl 1). Mae oddeutu hanner y marwolaethau sy'n weddill yn digwydd ymhlith y rhai 12-17 oed (39 y flwyddyn). Mae'r cyfraddau marwolaethau isaf ymhlith y grŵp oedran 5-11 oed (8.7 am bob 100,000 o blant, 20 y flwyddyn, 2009-2013).

Tabl 1 Marwolaethau yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 2009-2013

	Nifer cyfartalog blyneddol	Canran marwolaethau plant	Cyfradd crai am bob 100,000	(cyfwng hyder 95%)
<1 oed	144	64%	406.2	(377.0 – 437.0)
1-4 oed	22	10%	15.2	(12.5 – 18.4)
5-11 oed	20	9%	8.7	(7.1 – 10.6)
12-17 oed	39	17%	17.4	(15.0 – 20.0)

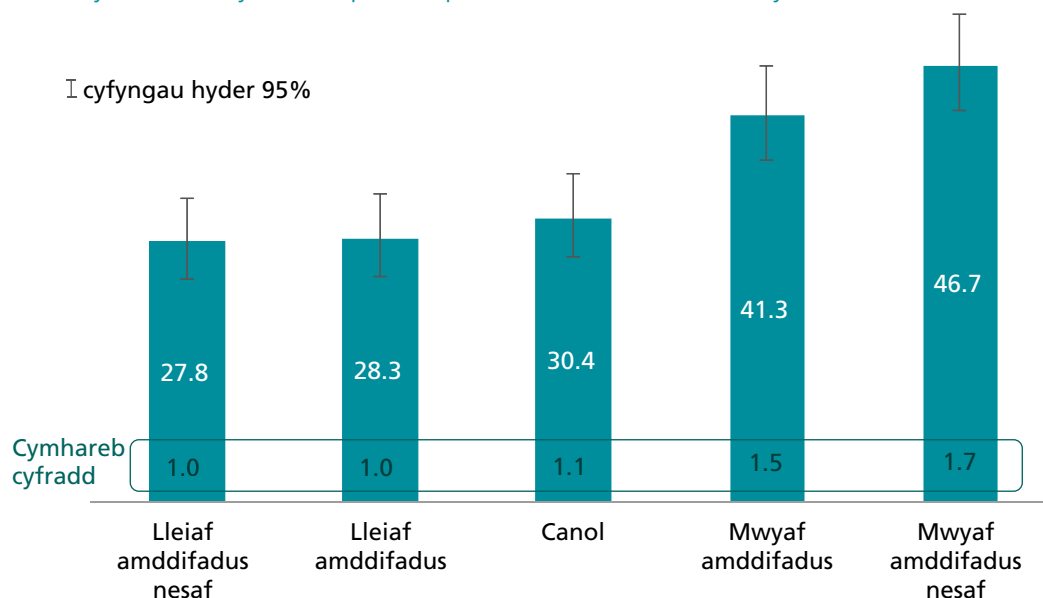
Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)
Dylid dehongli cyfraddau gyda gofal lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau

Mae cysylltiad cryf rhwng marwolaethau plant ac amddifadedd. Mae'r gyfradd marwolaethau ymhlith plant sy'n byw ym mhumed rhan fwyaf amddifadus Cymru yn 70% yn uwch na'r rhai sy'n byw yn y pumed rhan leiaf amddifadus. Mae'r gwahaniaeth hwn yn un o arwyddocâd ystadegol (Ffigur 1, cymhareb cyfradd 1.7, cyfwng hyder 95%: 1.4-2.0, 2009-2013). Nid yw'r gymhareb cyfradd wedi newid ers adroddiad y llynedd (1.7, cyfwng hyder 95% 1.4-2.0, 2008-2012).

Mae'r gyfradd gyffredinol marwolaethau

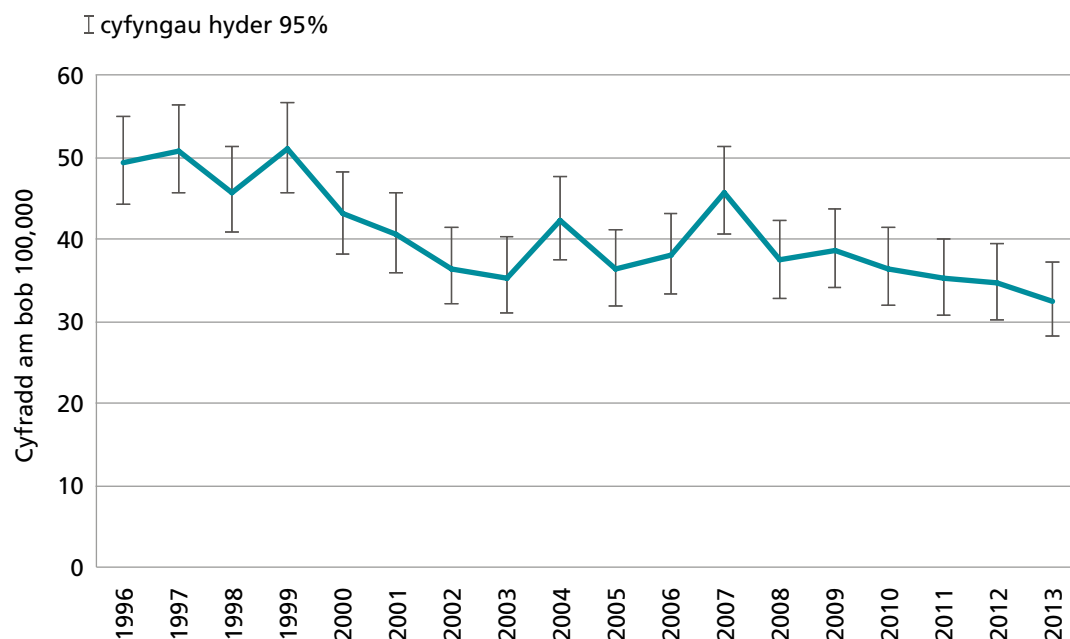
plant wedi gostwng o 49 marwolaeth am bob 100,000 (cyfwng hyder 95% 44-55 am bob 100,000) yn 1996 i 32 marwolaeth am bob 100,000 (cyfwng hyder 95% 28-37 am bob 100,000) yn 2013 (Ffigur 2). Dyma'r gyfradd isaf yn ystod y 18 mlynedd yr edrychwyd arnynt er bod y cyfyngau hyder ar gyfer y cyfraddau ers 2001 yn gorgyffwrdd (ac eithrio 2007; 46 am bob 100,000, cyfwng hyder 95% 41-51 am bob 100,000) felly nid yw'r gyfradd yn ystadegol arwyddocaol is nag yn y deuddeg mlynedd flaenorol.

Ffigur 1 Marwolaethau o'r holl achosion yn ôl pumedau amddifadedd, cyfradd crai am bob 100,000 a chymarebau cyfradd,* plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 2009-2013

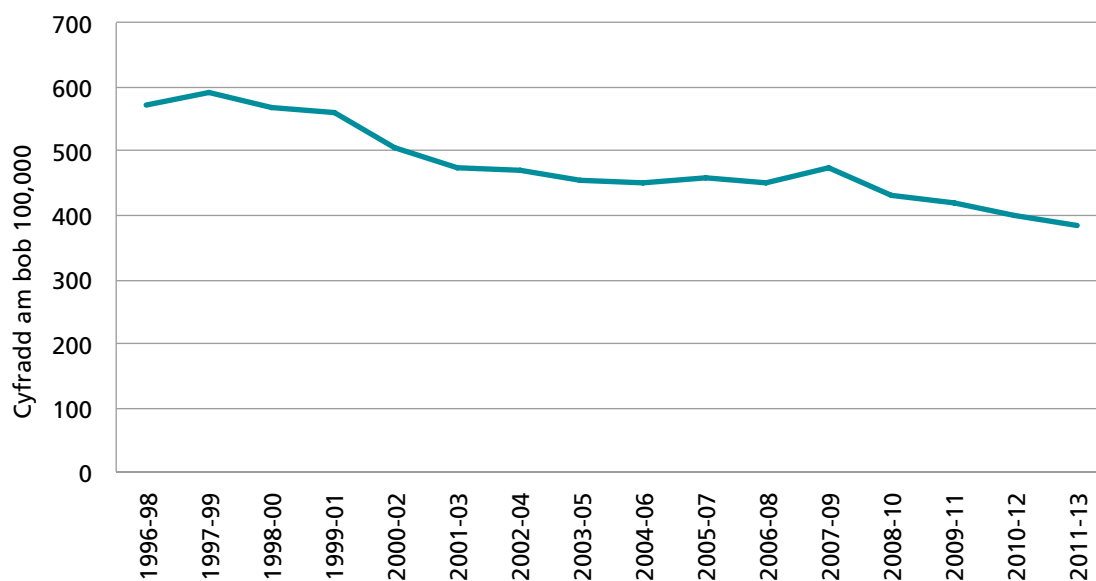
* Cymarebau cyfradd wedi eu cymharu â'r pumed lleiaf amddifadus
Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG), MALIC 2014 (LC)

Ffigur 2 Tueddiadau mewn marwolaethau, cyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, 1996-2013

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)

Ffigur 3 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau, cyfradd dreigl tair blynedd, plant dan un oed, Cymru, 1996-2013

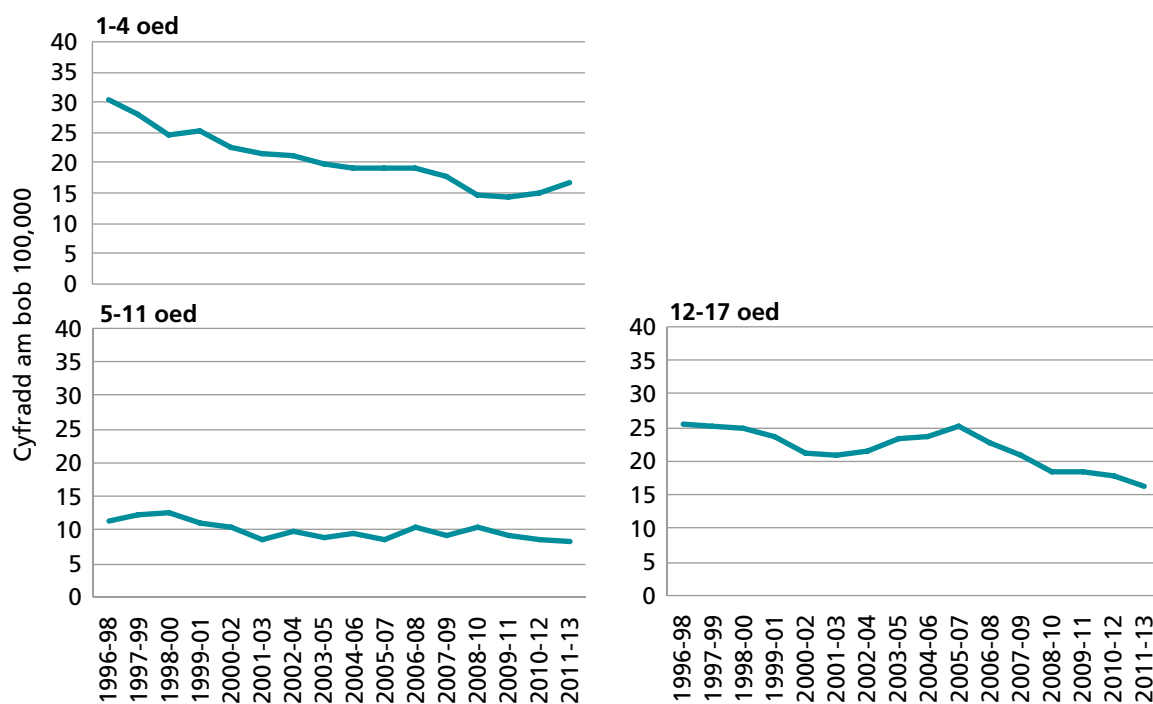

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)

Mae'r gostyngiad ers 1996 yn ymwneud â lleihau cyfraddau marwolaethau babanod, yn enwedig yn ystod hanner cyntaf y cyfnod hwn (Ffigur 3). Mae'r cyfraddau a ddangosir yn Ffigur 3 a Ffigur 4 yn gyfraddau treigl, sy'n llyfnhau amrywiadau o flwyddyn i flwyddyn. Bu gostyngiad cyson ymhlith plant 1-4 oed

(Ffigur 4), lle mae'r gyfradd yn 2011-13 bron i hanner yr hyn yr oedd yn 1996-98. Nid yw'r gyfradd ymhlith plant 5-11 oed wedi newid fawr ddim yn y deng mlynedd ddiwethaf.

Ffigur 4 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau, cyfradd crai dros dreigl tair blynedd, yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 1996-2013

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)

3.2 Achosion marwolaeth

Disgrifir achosion marwolaeth ar gyfer plant a phobl ifanc 1-17 oed.

Mae achosion allanol, yn cynnwys damweiniau, hunanladdiad ac ymosodiadau yn gyfrifol am 36% o farwolaethau ymhlith plant 1-17 oed (33 y flwyddyn, 2004-13, Tabl 2) a neoplasmau am 14% o farwolaethau (13 y flwyddyn, 2004-13, Tabl 2).

Mae mwyafrif y marwolaethau ymhlith plant a phobl ifanc 1-17 oed (38%) yn cael eu hachosi gan achosion 'arall' sy'n ymwneud â chyflyrau meddygol a ddangosir yn Nhabl 3. Y cyflyrau meddygol mwyaf cyffredin oedd clefydau'r system nerfol a oedd yn cyfri am oddeutu 11 marwolaeth y flwyddyn. Mae hyn yn cynnwys cyflyrau fel parlys yr ymennydd, epilepsi a llid yr ymennydd.

Tabl 2 Marwolaethau yn ôl achos, nifer a chyfartaledd blynyddol, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013

	1-4		5-11		12-17		Total aged 1 - 17	
	Nifer	Cyfartaledd blynyddol	Nifer	Cyfartaledd blynyddol	Nifer	Cyfartaledd blynyddol	Nifer	Cyfartaledd blynyddol
Anomaledd cynhenid (Q00-Q99)	32	3.2	13	1.3	21	2.1	66	7
Allanol (V01-Y98, U509)*	42	4.2	48	4.8	237	23.7	327	33
Achosion anhysbys ac wedi eu diffinio'n wael (R95-R99)	23	2.3	5	0.5	17	1.7	45	5
Neoplasmau (C00-D48)	23	2.3	54	5.4	55	5.5	132	13
Arall (pob cod arall)	112	11.2	103	10.3	134	13.4	349	35
Yr holl achosion	232	23.3	223	22.3	464	46.4	919	91.9

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG)
 * Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen

Tabl 3 Achosion eraill marwolaethau, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013

	Nifer cyfartalog blynyddol	Canran marwolaethau eraill
Clefydau'r system nerfol (G00-G99)	11.4	33%
Clefydau'r system resbiradol (J00-J99)	3.9	11%
Clefydau heintus a pharasaidd penodol (A00-B99)	4.8	14%
Clefydau system cylchrediad y gwaed (I00-I99)	5.0	14%
Clefydau endocrinaidd, maethyddol a metabolig (E00-E90)	3.8	11%
Achosion amgen	6.0	17%
Cyfanswm	34.9	100%

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG)

Achosir 14 y cant o farwolaethau ymhlith plant 1-4 oed gan anomaledd cynhenid, mae 10% o'r marwolaethau yn y grŵp oedran hwn wedi eu diffinio'n wael neu mae'r achos yn anhysbys, ac mae 10% wedi eu hachosi gan neoplasmau. Mae bron i'w hanner oherwydd cyflyrau meddygol a restrir dan achosion 'arall'.

Mae oddeutu chwarter y marwolaethau ymhlith plant 5-11 oed yn cael eu hachosi gan neoplasmau ac, yn debyg i'r grŵp oedran

1-4 oed, mae bron i'w hanner oherwydd achosion 'arall'.

Yn y grŵp oedran 12-17 oed mae achosion allanol yn gyfrifol am tua hanner yr holl farwolaethau.

Roedd 327 o farwolaethau oherwydd achosion allanol (Tabl 4) ymhlith plant a phobl ifanc 1-17 oed yn y cyfnod deng mlynedd rhwng 2004-2013. O blith y marwolaethau oherwydd achosion allanol, roedd 72% (237 o farwolaethau) ymhlith plant a phobl ifanc 12-17 oed. Yr achosion allanol mwyaf cyffredin oedd damweiniau trafndiaeth, a oedd yn gyfrifol am 40% o'r marwolaethau (131 o'r 327 o farwolaethau) oherwydd achosion allanol ymhlith plant a phobl ifanc 1-17 oed.

Roedd 327 o farwolaethau oherwydd achosion allanol (Tabl 4) ymhlith plant a phobl ifanc 1-17 oed yn y cyfnod deng mlynedd rhwng 2004-2013.

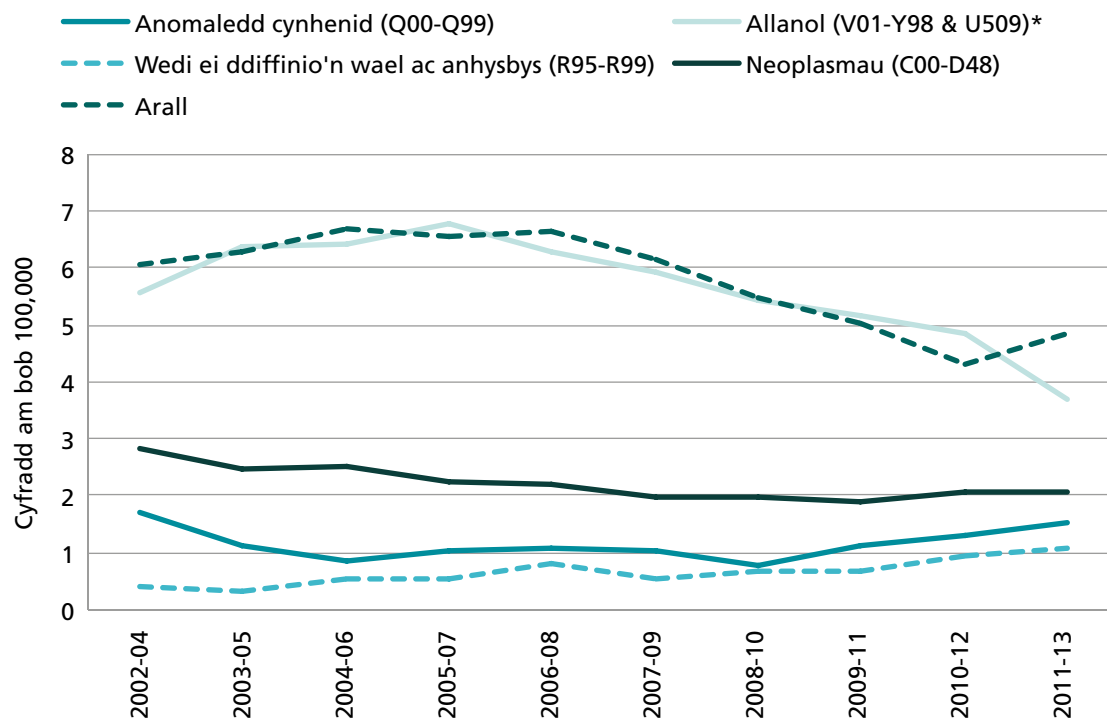
Tabl 4 Marwolaethau yn ôl achosion allanol, yn ôl grŵp oedran, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2004-2013

	1-4	5-11	12-17	Cyfanswm 1 - 17 oed
Damwain trafndiaeth				
Cerddwr (V01-V09)	2	8	23	33
Beic (V10-V19)	0	2	6	8
Beic modur (V20-V29)	0	1	8	9
Teithiwr mewn car a heb ei nodi (V40-V49*)	4	6	41	51
Gyrrwr car (V40-V49*)	0	0	14	14
Arall a heb ei nodi (V50-V99)	0	6	10	16
Cwmpadau (W00-W19)	3	0	4	7
Dod i gysylltiad â grymoedd mecanyddol difwyd (W20-W49)	4	2	5	11
Boddi a throchi damweiniol (W65-W74)	4	3	9	16
Bygythiadau eraill damweiniol i anadlu				
Crogi a llindagu (W75-W76)	2	1	18	21
Arall (W77-W84)	1	1	2	4
Dod i gysylltiad â mwg, tân a fflamau (X00-X09)	3	3	0	6
Dod i gysylltiad â grymoedd natur (X30-X39)	0	0	1	1
Gwenwyno damweiniol gan, a dod i gysylltiad â sylweddau gwenwynig (X40-X49)	0	1	11	12
Dod i gysylltiad damweiniol â sylweddau eraill a ffactorau heb eu nodi (X58-X59)	1	1	1	3
Hunan-niwed bwriadol				
Crogi a llindagu (X70)	0	0	27	27
Arall (X60-X69, X71-X84)	0	0	10	10
Ymosodiad (X85-Y09, Y339 cyn 2007, U509 o 2007 ymlaen)	15	11	33	59
Digwyddiad na ellir penderfynu ar ei fwriad				
Crogi a llindagu (Y20)	0	1	10	11
Arall (Y10-Y19, Y21-Y34 ac eithrio Y339 cyn 2007)	1	0	3	4
Cymlethdodau gofal meddygol a llawfeddygol (Y40-Y84)	2	1	1	4
Yr holl achosion allanol (V01-Y98, U509)**	42	48	237	327

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG) * ICD-10 V40-V48: 4ydd digid ar gyfer ICD-10 = 0 neu 4 ar gyfer gyrrwr car, 1-3 a 5-9 ar gyfer teithiwr mewn car neu heb ei nodi ICD-10 V49: 4ydd digid ar gyfer ICD-10 = 0 neu 5 ar gyfer gyrrwr car, 1-4 a 6-9 ar gyfer teithiwr mewn car a heb ei nodi ** Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen

Dengys Ffigur 5 y tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau yn ôl achos. Yn ystod y cyfnod deng mlynedd gwelir y newid mwyaf mewn marwolaethau oherwydd achosion allanol a marwolaethau yn y grŵp achosion 'arall', y ddau yn dangos gostyngiad rhwng 2004-06 a 2011-13, er nad yw'r categori 'arall' yn cynnal trywydd sefydlog.

Ffigur 5 Tueddiadau mewn cyfradd marwolaethau yn ôl achos, cyfradd crai dros dreigl tair blynedd, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, 2002-2013

* Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen
Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)

3.3 Patrwm daearyddol marwolaethau

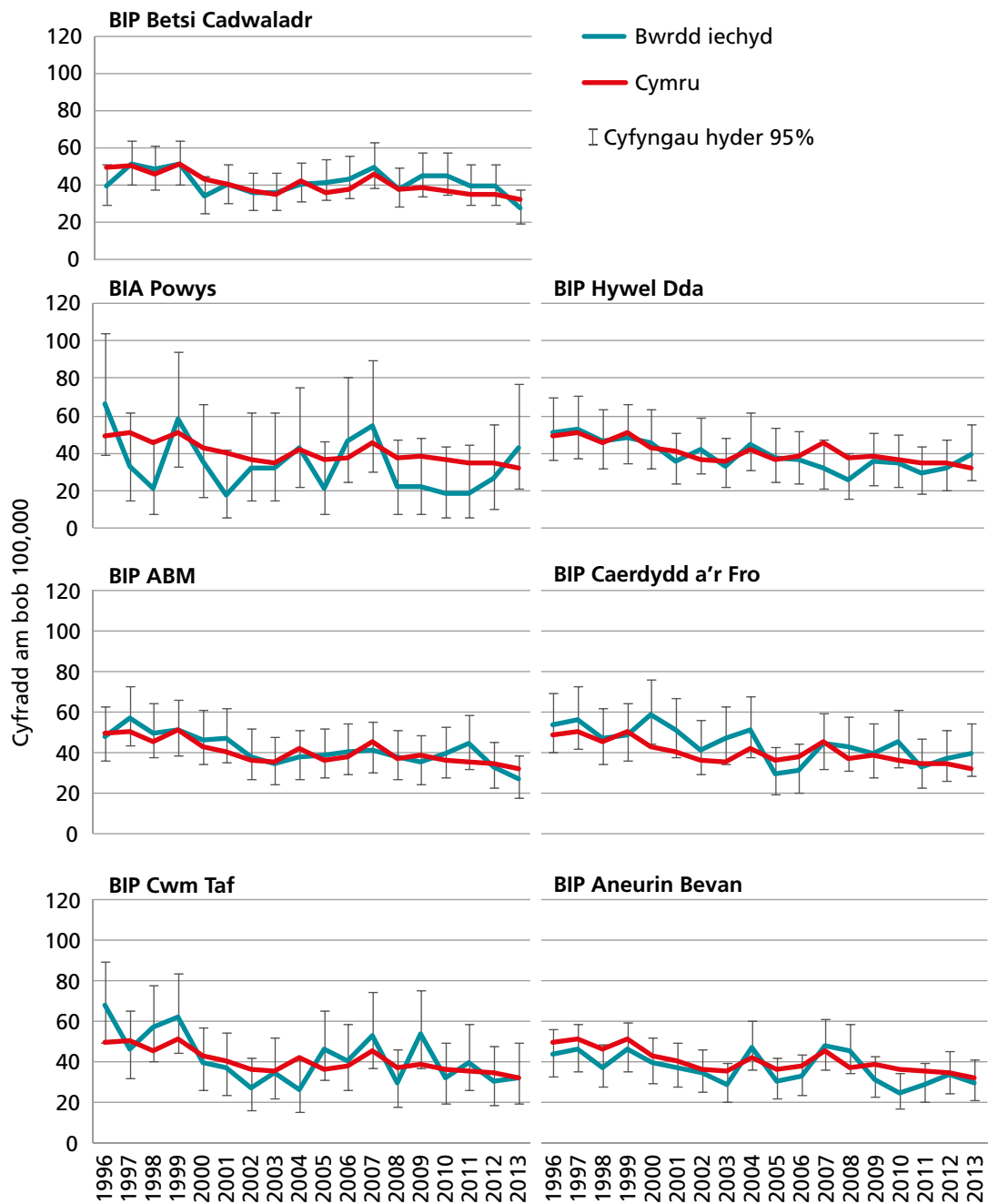
Mae'r gyfradd marwolaethau ar draws y rhan fwyaf o ardaloedd bwrdd iechyd yng Nghymru wedi dangos patrwm eithaf tebyg i Gymru yn ei chyfanrwydd (Ffigur 6). Mae'r gwahaniaethau ym maint y poblogaethau yn golygu fod niferoedd y marwolaethau yn amrywio ar draws ardaloedd.

Roedd 40 (20%) o'r 204 o farwolaethau yn 2013 ymhlith trigolion ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro ac 11 (5%) ymhlith trigolion ardal Bwrdd Iechyd Addysgu Powys (Atodiad B, Tabl 8).

Dengys Ffigur 7 gyfran y marwolaethau ymhob grŵp oedran yn ôl ardal. Mae cyfrannau'r gwahanol achosion yn amrywio ond nid yw'r cyfraddau marwolaethau plant yn ystadegol arwyddocaol o wahanol i gyfradd Cymru, ar gyfer bron yr holl grwpiau oedran ar draws ardaloedd byrddau iechyd, awdurdodau lleol, heddluoedd a Byrddau Diogelu Plant yn ystod 2004-13 (Atodiad B, Tabl 9 a Tabl 10). Yr eithriadau yw Bwrdd Lleol Diogelu Plant Sir y Fflint a Wrecsam sy'n cynnwys awdurdod lleol Sir y Fflint lle mae'r gyfradd marwolaethau ymhlith y rhai 12-17 oed yn ystadegol arwyddocaol is na chyfradd Cymru. Mewn cyferbyniad mae

gan ardaloedd awdurdod lleol Ynys Môn a Phenybont-ar-Ogwr gyfraddau marwolaethau sy'n ystadegol arwyddocaol uwch na chyfradd Cymru ymhlith y rhai 12-17 oed. Mae ffigurau'r awdurdodau lleol wedi eu seilio ar nifer fechan iawn o farwolaethau blynyddol.

Ffigur 6 Tueddiadau mewn marwolaethau, cyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, byrddau iechyd Cymru, 1996-2013

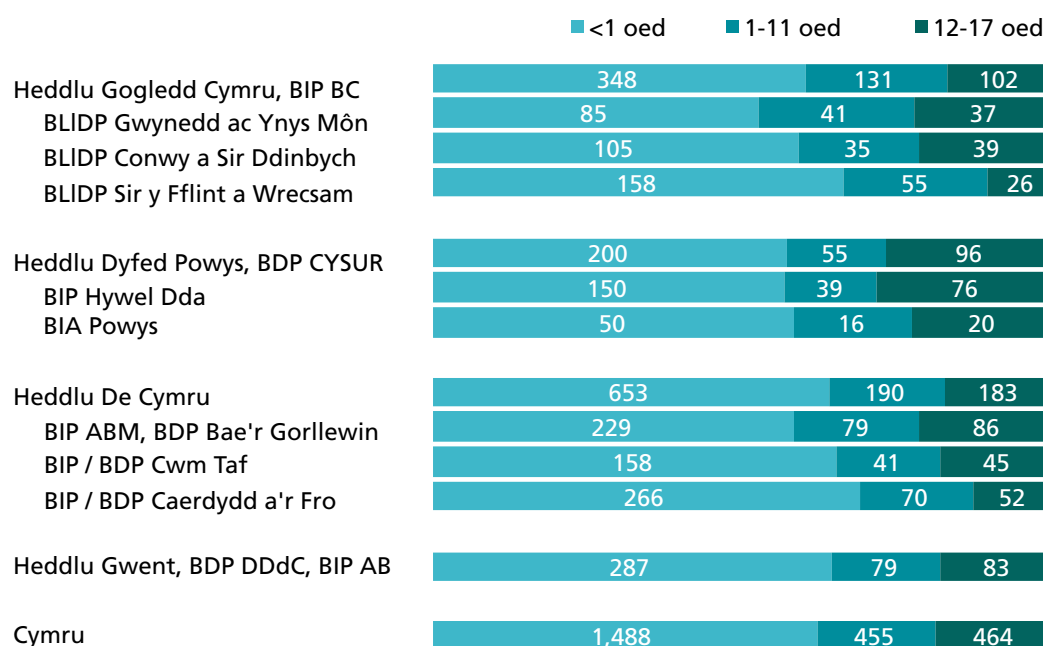

Dylid dehongli cyfraddau gyda gofal lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)

Mae cyfraniadau'r gwahanol achosion marwolaeth yn debyg ar draws ardaloedd Cymru (Ffigur 8). Dylid ystyried y data mewn perthynas â'r cyfraddau marwolaethau yn ôl achos ar draws ardaloedd (Atodiad B, Tabl 11). Yn ystod y cyfnod deng mlynedd

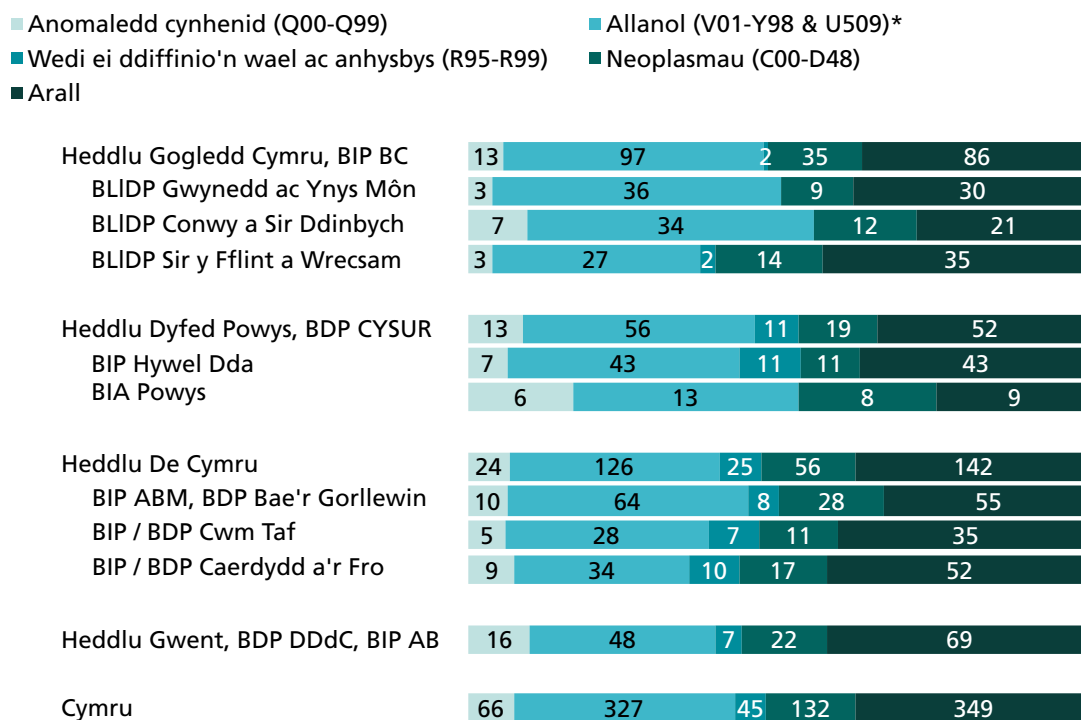
o 2004-2013, roedd gan yr ardal dan ofal Bwrdd Lleol Diogelu Plant Gwynedd ac Ynys Môn gyfradd ystadegol arwyddocaol uwch o farwolaethau oherwydd achosion allanol ymhlith plant a phobl ifanc 1-17 oed (Atodiad B, Tabl 11).

Ffigur 7 Marwolaethau o'r holl achosion yn ôl grŵp oedran, nifer, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG)

Ffigur 8 Marwolaethau yn ôl grŵp achos, nifer, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

Dylid dehongli'r gwahaniaethau rhwng ardaloedd gyda gofal lle bo'r niferoedd yn isel

*Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG)

3.4 Hysbysu'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant am achosion

Mae'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn dibynnu ar wybodaeth o ffynonellau lluosog i greu darlun o farwolaethau plant yng Nghymru ac i hysbysu adolygiadau thematig.

Rhwng 2010 a 2014 hysbyswyd am tua 48% o farwolaethau gan ffynhonnell iechyd yn gyntaf (Uned Arolygu Bediatrig Cymru, cronfeydd data'r Gwasanaeth Iechyd Gwladol a ffynonellau iechyd eraill). Dangosir ffynonellau eraill yng Nhabl 5.

Nid yw'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn cael ei hysbysu'n uniongyrchol am bron i draean y marwolaethau plant.

Tabl 5 Ffynhonnell hysbysiad cyntaf i'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, yn ôl grŵp oedran y plentyn neu'r person ifanc a fu farw, 2010-2014

	<1	1-4 oed	5-11 oed	12-17 oed	Cyfanswm
SYG	245	25	21	42	333
UABC	56	14	16	27	113
Cronfeydd data GIG eraill	73	8	11	25	117
Ffynhonnell iechyd arall	182	36	26	44	288
BLIDP	87	18	22	33	160
Crwneriaid/Cofrestrydd	8	5	2	3	18
Heddlu	8	2	3	2	15
Ni ddarparwyd manylion yr hysbysydd	28	1	2	3	34
PTMP			1		1
Cyfanswm	687	109	104	179	1079

Ffynhonnell: Cronfa ddata Adolygu Marwolaethau Plant, Cymru

Mae gan y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant gofnod o a oedd marwolaeth plentyn yn ddisgwyliedig ar gyfer 79% o farwolaethau plant a ddigwyddodd ar ôl babandod, ond dim ond ar gyfer 39% o'r marwolaethau a ddigwyddodd yn ystod babandod (Ffigur 9).

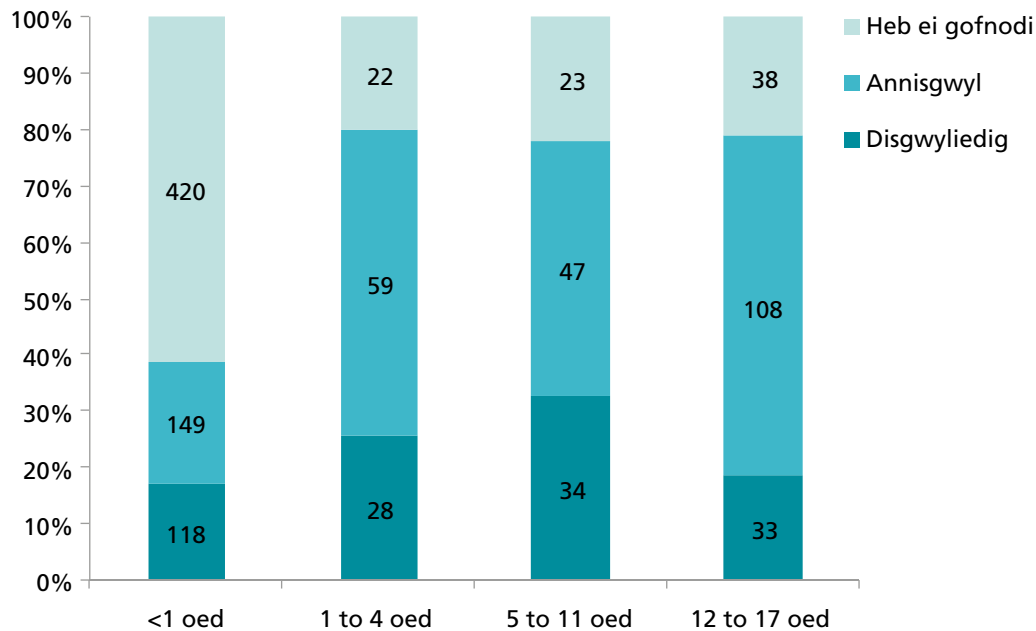
Lle'r hybyswyd y rhaglen ynghylch a oedd marwolaeth yn ddisgwyliedig ai peidio, roedd 69% o'r marwolaethau ymhlith y rhai 1-17 oed yn cael eu hystyried yn annisgwyl (Ffigur 9).

Mae nifer yr hysbysiadau a dderbyniwyd gan y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn debyg i nifer cofrestriadau'r Swyddfa

Ystadegau Gwladol rhwng 2010 a 2013 (Ffigur 10). Gall y niferoedd amrywio ychydig gan fod y gronfa ddata Adolygu Marwolaethau Plant yn cofnodi dyddiad y farwolaeth ac mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn cofnodi dyddiad cofrestru'r farwolaeth, a allai fod rai misoedd yn ddiweddarach mewn rhai achosion.

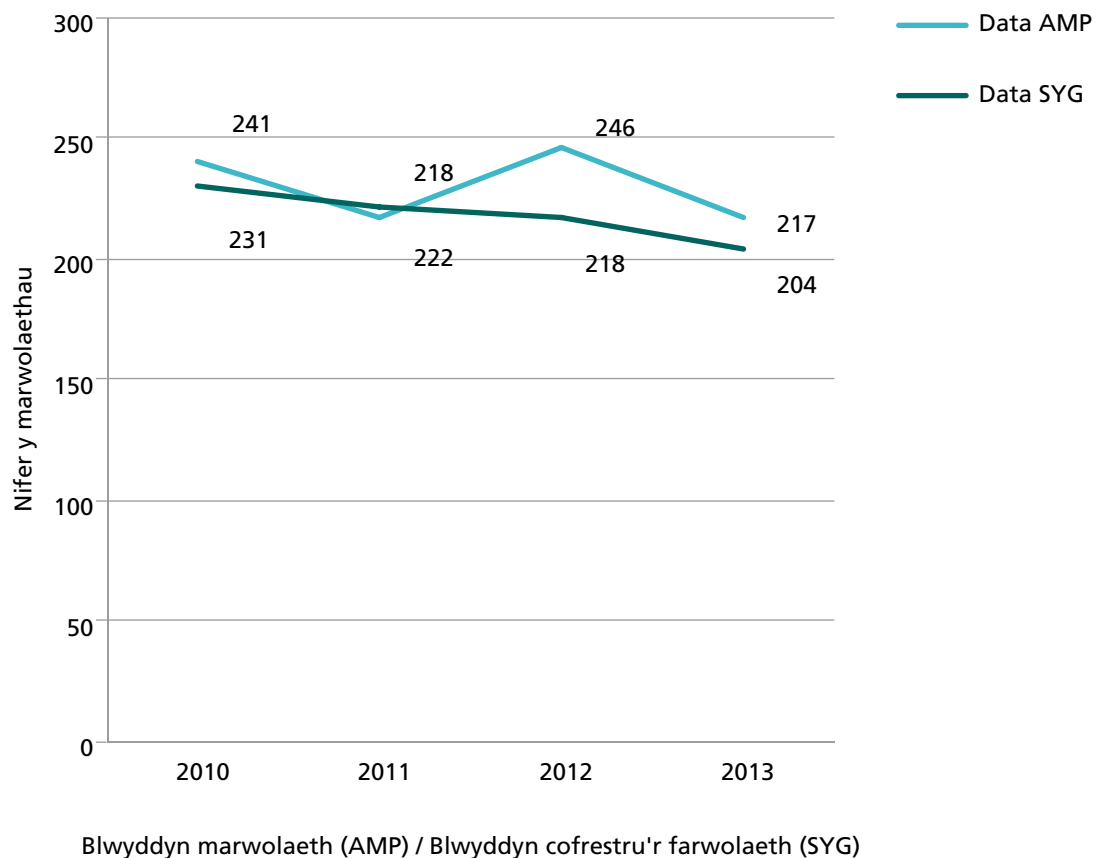
Mae'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn casglu gwybodaeth ar farwolaethau sy'n digwydd yng Nghymru, waeth lle bo'r ardal breswyllo, lle bo cofrestriadau'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn cyfeirio at drigolion Cymru yn unig.

Ffigur 9 Marwolaethau a hysbyswyd wrth y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ôl grŵp oedran a ph'un ai oedd y farwolaeth yn ddisgwyliedig ai peidio, plant a phobl ifanc dan 18 oed, 2010-2014

Ffynhonnell: Cronfa ddata Adolygu Marwolaethau Plant, Cymru

Ffigur 10 Marwolaethau a gofrestrwyd yn ôl blwyddyn gan y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a'r Swyddfa Ystadegau Gwladol

Ffynhonnell: Cronfa ddata Adolygu Marwolaethau Plant, Cymru a data o MIC ac ACB (SYG)

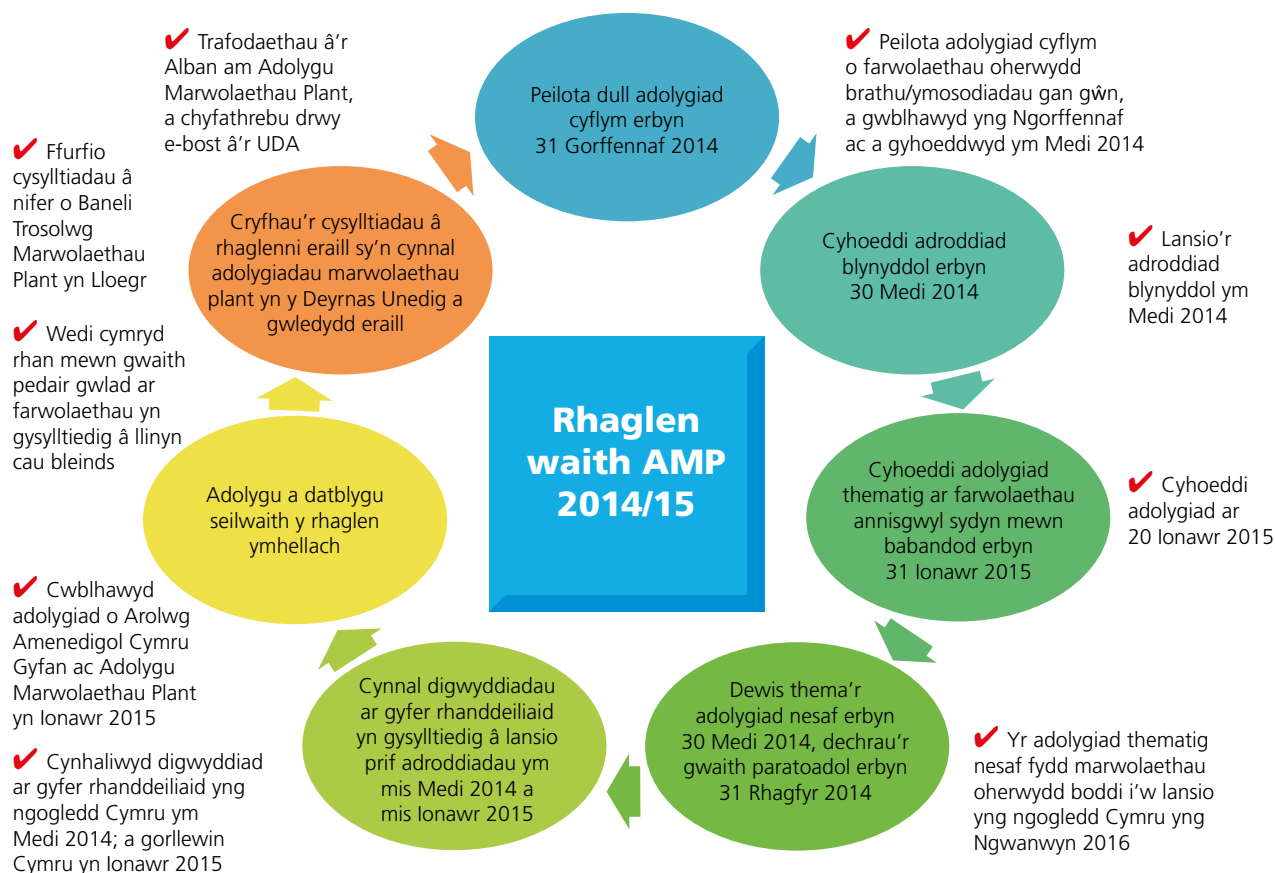
4

Gwaith a gwblhawyd

4.1 Cynnydd yn erbyn amcanion rhaglen 2014/15

Mae Ffigur 11 yn nodi cynllun gwaith y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant ynghyd â'r cynnydd a wnaed yn erbyn amcanion 2014/15.

Ffigur 11 Cynnydd yn erbyn amcanion rhaglen waith 2014/15

Ffynhonnell: Rhaglen Waith Adolygu Marwolaethau Plant 2014-15

4.2 Adolygiad thematig: Adolygu marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod

Cydweithiodd y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant ag Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan ar yr adolygiad marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod.⁽²⁾ Arweiniwyd yr adolygiad gan Dr Paul Davis, Pediatregydd Ymgynghorol gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro. Cynhwyswyd marwolaethau plant dan ddwy oed yn yr adolygiad dechreuol, fodd bynnag, roedd y dadansoddi yn canolbwyntio ar blant dan un oed.

Yn yr adolygiad:

- Ystyriwyd cyfanswm o 75 o farwolaethau
- Roedd 63 o farwolaethau ymhlith plant dan un oed
- Roedd 12 o farwolaethau ymhlith plant rhwng un a dwy oed
- Roedd yr achos marwolaeth wedi ei adnabod yn achos 14 o blant a chawsant eu heithrio
- Nid oedd gwybodaeth ddigonol ar gael ar gyfer pedair marwolaeth ac ni ellid cynnwys y rhain
- Cynhwyswyd cyfanswm o 45 o farwolaethau yn yr adolygiad, pob un yn fabanod dan un oed.

Roedd 24 o'r marwolaethau a adolygwyd yn fabanod gwryw, a 21 yn fabanod benyw. Canfyddwyd cyfradd uwch o farwolaethau rhwng Hydref a Mawrth ar 64% gyda'r 36% yn weddill yn digwydd yn ystod misoedd cynhesach y flwyddyn. Digwyddodd marwolaeth mewn babanod iau na 12 wythnos oed ym 54% o'r plant a adolygwyd, gyda 33% rhwng 12 a 24 wythnos ac roedd 13% dros 24 wythnos oed. Mae'r patrwm hwn yn cyd-fynd ag astudiaethau eraill ac mae'n dangos fod rhaid i strategaethau atal ganolbwyntio ar fabanod ifanc iawn yn cynnwys y cyfnod newyddenedigol (mis cyntaf bywyd). Roedd y ffactorau eraill a nodwyd drwy'r adolygiad yn cynnwys oedran

mamol iau, gyda'r oedran cymedr yn 25 oed; pwysau geni isel y babanod a geni cyn amser; a'r cyfnod amser a aeth heibio rhwng rhoi'r baban i gysgu a gwirio ei fod yn iawn. Nodwyd ffactorau cymdeithasol a demograffig yn glir, gyda 69% o'r marwolaethau yn digwydd yn yr ardaloedd mwyaf amddifadus (categoriâu 4 a 5 Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru).

Roedd gwybodaeth ynghylch babanod yn cyd-gysgu ag oedolyn mewn 26 o'r marwolaethau; ac ymhob un o'r marwolaethau roedd o leiaf un ffactor risg arall yn bresennol gyda mwyafrif y babanod â thri neu bedwar o ffactorau risg ychwanegol yn bodoli tra'n cyd-gysgu. Roedd ysmegu ymhlith rhieni yn uchel ac roedd yn amlwg yn 69% o'r marwolaethau cyd-gysgu; ac mae'n cyd-fynd ag adroddiad Tybaco ac Iechyd 2010 gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a oedd yn nodi fod oddeutu un o bob chwech benyw sy'n byw yng Nghymru yn ysmegu drwy gydol beichiogrwydd, y gyfradd uchaf ymhlith pedair cenedl y Deyrnas Unedig.

Gwnaed 18 o argymhellion gan y panel, ac ystyriwyd fod naw ohonynt yn rhai allweddol:

- Dylai Llywodraeth Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru, byrddau iechyd a darparwyr gofal sylfaenol barhau i ddarparu cyngor wedi ei seilio ar "Lleihau'r perygl marwolaeth yn y crud"⁽¹³⁾ i'r holl deuluoedd â babi newydd. Cytunodd y panel na ddylai Llywodraeth Cymru fabwysiadu sefyllfa o wahardd cyd-gysgu, ond bod angen pwysleisio fod cyd-gysgu ar y cyd â ffactorau risg eraill yn creu risg uchel iawn o farwolaeth annisgwyl sydyn babanod

Nodwyd ffactorau cymdeithasol a demograffig yn glir, gyda 69% o'r marwolaethau yn digwydd yn yr ardaloedd mwyaf amddifadus.

- Dylai Llywodraeth Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru a darparwyr gofal iechyd barhau'r ddarpariaeth cyngor i bob teulu â babi newydd, gan gydnabod swyddogaethau arbennig o bwysig bydwagedd, ymwelwyr iechyd a meddygon teulu
 - Argymhella'r panel y dylai Llywodraeth Cymru ystyried mecanweithiau ar gyfer darparu'r negeseuon hybu iechyd sy'n bodoli eisoes yn fwy effeithiol. Gallai hyn gynnwys:
 - Hwyluso trafodaeth am strategaethau atal effeithiol
 - Ystyried ymgyrch genedlaethol
 - Ymchwilio i ddulliau arloesol yn cynnwys defnyddio'r cyfryngau modern
 - Datblygu mecanweithiau i gyrraedd y teuluoedd mwyaf bregus
 - Gwerthuso'r effaith
 - Dylai byrddau iechyd, Iechyd Cyhoeddus Cymru a Llywodraeth Cymru gryfhau eu hymdrechion i leihau ysmegu, yn enwedig ymhlith merched ifanc, rhieni yn ystod beichiogrwydd ac yn ystod y flwyddyn gyntaf ar ôl genedigaeth
 - Dylai gweithwyr proffesiynol rheng flaen dderbyn hyfforddiant rheolaidd fel eu bod yn deall y prif negeseuon atal marwolaethau sydyn diesboniad mewn babanded, gan gynnwys tysiolaeth yr ymchwil ar yr ymadwaith rhwng cyd-gysgu a ffactorau risg eraill megis ysmegu, pwysau geni isel, babanod ifanc iawn ac yfed alcohol, a'u bod yn medru trosglwyddo'r negeseuon hyn i rieni
 - Dylai Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol adolygu eu polisiâu a darpariaeth tai cymdeithasol i sicrhau bod amodau'n briodol ar gyfer teuluoedd â babanod ifanc, bregus, ac y gweithredir ar frys mewn ymateb i bryderon neu argymhellion gweithwyr proffesiynol
 - Dylai Llywodraeth Cymru weithio â phartneriaid i hybu trafodaeth ac annog gwaith ymchwil i fesurau cadarn i leihau'r cyfraddau marwolaethau annisgwyl sydyn babanod yn y boblogaeth, a chyd-gysgu anniogel yn benodol
 - Dylai Llywodraeth Cymru hybysu'r holl bartneriaid Byrddau Diogelu Plant ynghylch ei disgwyliadau a dylid rhannu gwybodaeth yn ddilyffethair â'r rhaglen adolygu marwolaethau plant pan fo unrhyw blentyn yn marw
 - Dylai'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant barhau i fonitro tueddiadau mewn cyfraddau marwolaethau annisgwyl babanod fel rhan o'i gweithgarwch arferol. Dylid ailadrodd yr adolygiad hwn ar ôl cyfnod priodol os oes pryderon ynghylch y gyfradd llwyddiant lleihau'r marwolaethau hyn.
- Gwnaed naw argymhelliad arall yn ymwneud â ffactorau eraill, yn cynnwys:
- Dulliau newydd, llawn dychymyg, ar gyfer lleihau'r risg i fabanod â rhieni ifanc iawn
 - Pwysleisio negeseuon atal marwolaeth annisgwyl sydyn babanod pan fo babanod ifanc yn arbennig o fregus
 - Ceisio lleihau'r cyfraddau geni cyn-amser a phwysau geni isel drwy hybu gofal cyn beichiogi
 - Hyrwyddo bwydo ar y fron
 - Consensws o ran y cyngor ynghylch y lle mwyaf diogel i fwydo babanod yn ystod y nos

- Cynyddu perchnogaeth aml-asiantaeth y broses Adolygu Marwolaethau Plant
- Mireinio'r pecyn casglu data marwolaethau annisgwyl sydyn babanod
- Ystyried templedi safonol ar gyfer casglu data yn yr Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentyndod (PRUDiC) yn cynnwys hanes pediatrig/disgrifiad cyntaf
- Cydweithio rhwng y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan ac MBRRACE-UK i ganiatáu monitro rheolaidd a dadansoddi marwolaethau babanod.

4.3 Ymateb cyflym: llid yr ymennydd a chlefyd meningococol

Datblygodd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant broses ymateb cyflym a pheilota hynny yn dilyn cais gan Lywodraeth Cymru yn holi am farwolaethau plant oherwydd llid yr ymennydd.⁽³⁾ Cynhaliwyd yr adolygiad ymateb cyflym gan ddefnyddio data o gronfa ddata'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant rhwng 1 Hydref 2009 ac 1 Gorffennaf 2014, er nad adolygwyd marwolaethau unigol. Cofnodwyd cyfanswm o 18 o farwolaethau â llid yr ymennydd aciwt neu glefyd meningococol fel ffactor cyfrannol yng nghronfa ddata'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn ystod y cyfnod hwn. Bu'r ymateb yn ystyried yr argymhellion sy'n bodoli eisoes yn y Deyrnas Unedig, yn cynnwys imiwneiddio plant; canllawiau clinigol y Sefydliad Cenedlaethol dros Ragoriaeth mewn Iechyd a Gofal (NICE) 2010, Llid yr ymennydd bacterol a septisemia meningococol [CG102] a chanllawiau clinigol 2013, Salwch twymynol mewn plant [CG160].

Nododd yr adolygiad mai neges allweddol i weithwyr proffesiynol yw y gallai meddyg teulu sy'n gweithio'n amser llawn yng Nghymru ddisgwyl, ar gyfartaledd, gweld plentyn â llid yr ymennydd neu glefyd meningococol tua unwaith bob 17 mlynedd.

Tynnwyd sylw at nifer o ffactorau a allai feddu ar y potensial i leihau tebygolrwydd marwolaethau plant o lid yr ymennydd neu glefyd meningococol yn cynnwys:

- Brechiad llid yr ymennydd B i bawb mewn plentyndod cynnar
- Cynyddu'r nifer sy'n cymryd brechlyn niwmococol polisacarid ymhlith plant dros ddwy oed mewn grwpiau risg clinigol
- Asesu neu archwilio'r defnydd o ganllawiau sy'n bodoli eisoes ymhlith gweithwyr gofal iechyd proffesiynol
- Asesu neu archwilio hyfforddiant gweithwyr gofal iechyd proffesiynol, israddedigion ac ôlraddedigion, ar draws disgyblaethau ac mewn lleoliadau cyn-ysbyty ac ysbyty, e.e. myfyrwyr meddygol, meddygon teulu a staff adrannau brys ac argyfwng.

Mae'r rhaglen hefyd yn bwriadu datblygu templed penodol cofnodi marwolaeth plentyn i gasglu gwybodaeth am farwolaethau oherwydd heintiad; a chynigiwyd wrth grŵp llywio'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant y dylid rhoi adolygiad thematig marwolaethau plant o lid yr ymennydd a chlefyd meningococol yng nghynllun gwaith y rhaglen yn y dyfodol.

Nododd yr adolygiad mai neges allweddol i weithwyr proffesiynol yw y gallai meddyg teulu sy'n gweithio'n amser llawn yng Nghymru ddisgwyl, ar gyfartaledd, gweld plentyn â llid yr ymennydd neu glefyd meningococol tua unwaith bob 17 mlynedd.

* Wedi ei seilio ar 112 o hysbysiadau o lid yr ymennydd neu glefyd meningococol mewn pobl ifanc dan 18 oed yng Nghymru y flwyddyn, ac oeddutu 1,900 o feddygon teulu cyfatebol i amser llawn yng Nghymru.

4.4 Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid

Cynhelir digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid ar sail cylchdro ledled Cymru i gyd-fynd â rhyddhau'r adolygiadau thematig neu'r adroddiad blynyddol. Roedd y Seminar a gynhaliwyd ym Medi 2014 yn dilyn lansio adroddiad blynyddol 2014 ac fe'i cynhaliwyd yng ngogledd Cymru. Cynhaliwyd digwyddiad arall yn dilyn lansio'r adolygiad thematig ar farwolaeth annisgwyl sydyn mewn babandod yn Ionawr 2015 a chynhaliwyd y digwyddiad hwn yn ne orllewin Cymru. Dangosir yr adborth o'r digwyddiadau hyn yn Atodiad C.

4.5 Gweithredu argymhellion yr adolygiadau marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2006-2012

Ym mis Mawrth 2015, 12 mis ar ôl cyhoeddi'r adolygiad thematig i farwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2006-2012⁽¹⁴⁾ cysylltwyd ag asiantaethau i'w holi am y cynnydd yn erbyn yr argymhellion. Hefyd holwyd am unrhyw rwysterau a nodwyd wrth weithredu'r argymhellion.

Cafwyd ymateb da yn gyffredinol i'r cais am wybodaeth, er na wnaeth ychydig o sefydliadau ymateb o gwbl.

Mewn rhai achosion nid oedd asiantaethau'n ymwybodol o'r argymhellion. Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn ystyried sut i adnabod a gweithio ag asiantaethau a phartneriaethau yn y dyfodol i sicrhau bod unrhyw argymhellion a wneir yn cael eu cyfathrebu'n briodol.

Mae'r ymatebion i'r argymhellion yn cynnwys:

- Mae'r broses Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentyndod (PRUDiC) yn cael ei ysgogi ar gyfer marwolaethau oherwydd hunanladdiad tebygol yn y rhan fwyaf o ardaloedd, fodd bynnag, mae bylchau yn parhau gyda rhai asiantaethau'n dweud nad ydynt yn cynnal cyfarfodydd allweddol yn y broses, a allai effeithio ar rannu gwybodaeth â'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant
- Mae canllawiau newydd ynghylch deddfwriaeth trwyddedu arfau tanio a gyhoeddwyd ym mis Hydref 2014 yn cynnwys yr argymhelliad ynghylch storio arfau tanio yn ddiogel, yn cynnwys yr heddlu'n archwilio trefniadau storio
- Cawsom ein sicrhau gan Llywodraeth Cymru y bydd yr argymhellion yn cael eu hystyried gan swyddogion a'u bwydo i mewn i'r broses llunio polisi. Mae adolygiad thematig wedi dylanwadu ar ddogfen ymgynghori Siarad gyda Fi 2 ynghylch strategaeth ddiweddaraf Cymru ar atal hunanladdiad a hunan-niewed. Mae plant a phobl ifanc o gefndiroedd bregus, yn enwedig y rhai nad ydynt mewn addysg, hyfforddiant na chyflogaeth, wedi dod yn grŵp blaenoriaeth ar gyfer gweithredu yng Nghymru a chyfeirir at y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant fel mecanwaith lle bydd marwolaethau pobl ifanc drwy hunanladdiad yn cael eu hadolygu'n rheolaidd yng Nghymru.

Gwnaeth yr ymatebion a dderbyniwyd gan amrywiol asiantaethau a sefydliadau dynnu sylw at faterion a oedd yn cael eu hystyried fel rhai a oedd yn atal gweithredu rhai o'r argymhellion yn llawn, yn cynnwys:

- Goblygiadau i'r gweithlu ac adnoddau
- Stigma atgyfeirio at wasanaeth iechyd meddwl
- Dim ymrwymiad statudol i ymateb i'r argymhellion
- Amrywiaeth ar draws Cymru o ran y broses lawn Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentyndod (PRUDiC), yn cynnwys cydymffurfio â chynnal cyfarfodydd trafod achos a chyfarfodydd adolygu.

Mae'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant wedi nodi fod Byrddau Lleol Diogelu Plant yng Nghymru wedi uno i fod yn Fyrddau Rhanbarthol Diogelu Plant. Bydd unrhyw argymhellion pellach yn deillio o adolygiadau thematig yn y dyfodol yn cael eu cyfeirio at Gadeiryddion Byrddau Rhanbarthol Diogelu Plant.

Yn dilyn yr ymateb i'r argymhellion bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn cyfarfod ag arweinydd proffesiynol yr adolygiad thematig marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol i drafod hyn ymhellach.

Dangosir yr ymatebion a dderbyniwyd yn Atodiad Ch.

4.6 Gweithdrefn Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Mae'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant wedi datblygu'r broses ar gyfer adolygiadau thematig. Bydd y broses hon yn esblygu wrth ddysgu o bob adolygiad thematig a bydd y ddogfen yn cael ei diweddarau yn unol â hynny. Dangosir fersiwn gyntaf y ddogfen hon yn Atodiad D.

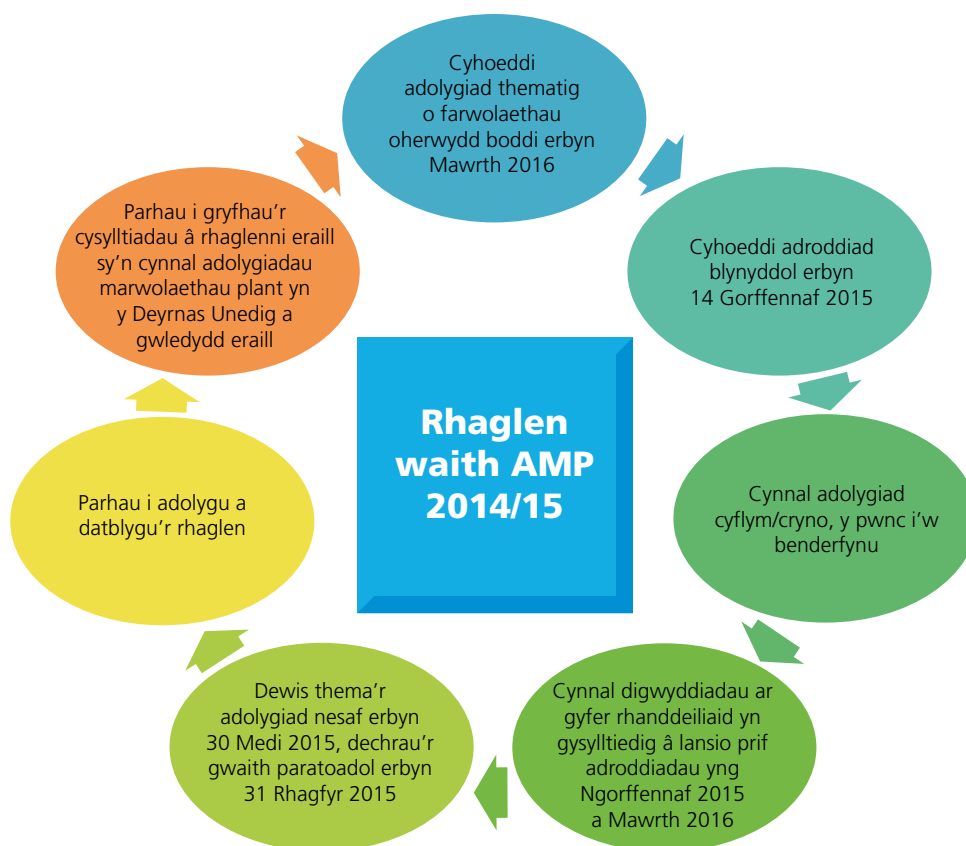
5 Gwaith cynlluniedig

5.1 Amcanion penodol y rhaglen, 2015/16

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn ymgymryd â rhaglen waith lawn yn ystod 2015/16 yn cynnwys adolygiad thematig

llawn ar farwolaethau oherwydd boddi. Cynhelir gwaith hefyd i wella'r prosesau a ddefnyddir gan y rhaglen a chyhoeddi'r rhain. Dangosir rhagor o fanylion am y rhaglen waith yn Ffigur 12.

Ffigur 12 Rhaglen waith 2015/16

Ffynhonnell: Rhaglen Waith Adolygu Marwolaethau Plant 2014-15

Adolygiad thematig: marwolaethau oherwydd boddi

Ym mis Gorffennaf 2014 dechreuodd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant y broses o ddatblygu adolygiad thematig ar farwolaethau oherwydd boddi. Bydd hyn yn cynnwys yr holl farwolaethau oherwydd boddi a lle roedd boddi yn ffactor ymhlith plant a phobl ifanc dan 25 oed:

- Lle bo'r farwolaeth wedi digwydd rhwng 1 Hydref 2009 a 30 Medi 2014 a
- Lle bo'r digwyddiad a arweiniodd at y farwolaeth wedi digwydd yng Nghymru a/neu lle bo'r plentyn yn byw yng Nghymru yn arferol ar adeg y farwolaeth.

Fel sy'n digwydd yn y broses adolygiad thematig, gofynnwyd am wybodaeth gan ffynonellau lluosog yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector ynghylch y marwolaethau a nodwyd, ac mae'r adolygiad yn ddibynnol ar y ffynonellau hyn yn rhannu gwybodaeth er mwyn galluogi'r panel i lunio casgliadau a gwneud yr argymhellion angenrheidiol.

Mae Gwasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru wrthi'n datblygu adolygiad tystiolaeth o'r ffactorau risg ar hyn o bryd, ac yn fuan bydd yn dechrau datblygu'r adolygiad tystiolaeth o effeithiolrwydd ymyriadau yn barod ar gyfer cyfarfodydd y panel. Trefnwyd cynnal cyfarfodydd y panel ym mis Hydref 2015, a bydd yr adolygiad yn cael ei gwblhau erbyn Ionawr 2016 gydag adroddiad yn cael ei ryddhau yng Ngwanwyn 2016. Bwriedir trefnu digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid yn dilyn y lansiad ac fe'i cynhelir yng ngogledd Cymru.

5.2 Adolygiadau yn y dyfodol

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant, yn gweithio ar y cyd â'r grŵp llywio, yn ystyried pynciau ar gyfer adolygiadau pellach. Byddai'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn falch o dderbyn awgrymiadau ar gyfer adolygiadau yn y dyfodol i'w hystyried gan y grŵp llywio.

5.3 Digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid

Bwriedir parhau â'r rhaglen dreigl o gynnal digwyddiadau ledled Cymru. Y digwyddiadau nesaf a drefnwyd yw 16 Gorffennaf 2015 yn y Village Urban Resort, Caerdydd, i gyd-fynd â rhyddhau'r adroddiad blynyddol hwn a Gwanwyn 2016 yng ngogledd Cymru i gyd-fynd â chyhoeddi'r adolygiad marwolaethau oherwydd boddi.

Cyfleoedd i'r dyfodol

- Ymgysylltu â theuluoedd a phlant a phobl ifanc sydd wedi dioddef profedigaeth; rhaid ystyried y dull ymgysylltu a phwrrpas ymgysylltu. Mae'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn trafod y mater hwn â Phlant yng Nghymru sy'n fudiad ymbarél ar gyfer ymgysylltu â phlant a phobl ifanc. Rhwir rhagor o ystyriaeth i'r ffordd orau o ymgysylltu â theuluoedd wedi dioddef profedigaeth yn y dyfodol
- Bydd digwyddiad hyfforddiant/gweithdy ar y broses Adolygu Marwolaethau Plant yn caniatáu i ni gydweithio â gweithwyr proffesiynol sy'n hysbysu'r rhaglen er mwyn gwella ansawdd ein data.

Cyfeiriadau

1. **Iechyd Cyhoeddus Cymru.** *Procedural Response To Unexpected deaths in Childhood (PRUDiC) guidance.* Caerdydd: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014. Ar gael yn: [http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/863/Procedural%20Response%20to%20Unexpected%20Deaths%20in%20Children%20\(PRUDIC\).pdf](http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/863/Procedural%20Response%20to%20Unexpected%20Deaths%20in%20Children%20(PRUDIC).pdf) [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
2. **Davis P et al.** *Marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod – Adolygiad Thematig Cydweithredol 2010-2012.* Abertawe: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2015. Ar gael yn: <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/Sudden%20Unexpected%20Deaths%20in%20Infancy%20-%20English.pdf> [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
3. **Humphreys C et al.** *Ymateb cyflym i farwolaethau plant o lid yr ymennydd a chlefyd meningococol yng Nghymru.* Abertawe: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014. Ar gael yn: http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/CDR_Rapid%20response%20meningitis_ENGLISH.pdf [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
4. **Humphreys C et al.** *Adolygiad cyflym marwolaethau plant o frathu/ymosod gan gŵn.* Abertawe: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014. Ar gael yn: http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/CDR_DOGBITESSUMMARY_FINAL2.pdf [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
5. **Vincent S.** *Preventing child deaths: learning from review.* Caeredin: Dunedin Academic Press, 2013. Ar gael yn: <https://www.wlv.ac.uk/media/wlv/pdf/Preventing-child-deaths-learning-from-review.pdf> [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
6. **National MCH Center for Child Death Review.** *Keeping Kids Alive.* [Ar-lein] Ar gael yn: <https://www.childdeathreview.org/about-us/> [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
7. **Llywodraeth Ei Mawrhydi.** *Working together to safeguard children. A guide to inter-agency working to safeguard and promote the welfare of children* [Ar-lein] 2013. Ar gael yn: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/419595/Working_Together_to_Safeguard_Children.pdf [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
8. **Llywodraeth yr Alban.** *Child Death Review System.* [Datganiad i'r wasg] 2014. Ar gael yn: <http://news.scotland.gov.uk/News/Child-Death-Review-System-c4f.aspx>. [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]
9. **Wang, H, et al.** *Global, regional, and national levels of neonatal, infant, and under-5 mortality during 1990-2013: a systematic analysis for Global Burden of Disease Study.* Lancet 2013, 9947, Rhifyn 384, tud. 957-979.

10. **Wolfe, I, et al.** *Why children die: deaths in infants, children and young people in the UK Part A*. RCPCH. [Ar-lein] 2014. [Cyrchwyd: 5 Mai 2015.] <http://www.rcpch.ac.uk/sites/default/files/page/Death%20in%20infants,%20children%20and%20young%20people%20in%20the%20UK.pdf>
11. **Viner, R, et al.** *Deaths in young people aged 0-24 years in the UK compared with the EU15+ countries, 1970-2008: analysis of the WHO mortality database*. Lancet 2014, 9946, Rhifyn 384, tud. 880-892.
12. **John, N, et al.** *Adroddiad Blynyddol Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan 2012*. Caerdydd: Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan, 2012.
13. **Llywodraeth Cymru.** *Lleihau'r risg o farwolaeth y crud*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, 2014. Ar gael yn: <http://gov.wales/docs/dsjlg/publications/cyp/140320-reduce-risk-cot-death-en.pdf> [Cyrchwyd: 2 Mehefin 2015]
14. **John, A, et al.** *Adolygiad thematig marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol 2006-2012*. Abertawe: Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru, 2014. Ar gael yn: <http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/Sudden%20Unexpected%20Deaths%20in%20Infancy%20-%20English.pdf> [Cyrchwyd: 5 Mai 2015]

Atodiad A

Grŵp Llywio'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant 2014/15

Enw	Rôl	Teitl a Sefydliad
Dr Judith Greenacre	Cadeirydd y Grŵp Llywio	Cyfarwyddwr Gwybodaeth Iechyd, Iechyd Cyhoeddus Cymru
Susan Belfour	Cyngor cyfathrebu	Cyfarwyddwr Cynorthwyol Cyfathrebu, Iechyd Cyhoeddus Cymru
David Clayton	Cyngor polisi gofal cymdeithasol	Pennaeth Amddiffyn ac Eiriolaeth, Llywodraeth Cymru
Beverley Evans	Persbectif bwrdd iechyd	Cyfarwyddwr Cynorthwyol Nyrsio, Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro
Pauline Galluccio	Persbectif bwrdd diogelu plant	Pennaeth Diogelu, Bwrdd Iechyd Addysgu Powys
Nathan Lester	Cyngor ar ddefnyddio data a llywodraethiant gwybodaeth	Pennaeth Tîm Dadansoddiadol yr Arsyllfa, Iechyd Cyhoeddus Cymru
Karen McFarlane	Persbectif y sector gwirfoddol / trydydd sector	Swyddog Datblygu, Plant yng Nghymru
Dr Shantini Paranjothy	Persbectif academiaidd ac ymchwil	Uwch Ddarlithydd Clinigol, Sefydliad Gofal Sylfaenol ac Iechyd Cyhoeddus, Prifysgol Caerdydd
Dr Heather Payne	Cyngor polisi iechyd	Uwch Swyddog Meddygol Iechyd Mamau a Phlant, Llywodraeth Cymru
Rachel Shaw	Gwasanaeth Diogelu Plant: cyngor ar ddiogelu plant	Nyrs Ddynodedig y Gwasanaeth Diogelu Plant, Iechyd Cyhoeddus Cymru
Andrew Wallsgrove	Persbectif y Comisiynydd Plant	Rheolwr Gweithrediadau, Comisiynydd Plant Cymru
Shane Williams	Persbectif yr heddlu	Ditectif dros dro, Heddlu Dyfed Powys
Adolygu Marwolaethau Plant yn Lloegr	Ceisio cynrychiolydd	
Crwneriaid	Gwahoddiad agored i barhau	
Hefyd yn bresennol		
Dr Ciarán Humphreys	Swyddog Arweiniol Iechyd Cyhoeddus	Ymgynghorydd mewn Iechyd Cyhoeddus, Iechyd Cyhoeddus Cymru
Beverley Heatman	Rheolwr y Rhaglen	Rheolwr y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant, Iechyd Cyhoeddus Cymru
Dr Lorna Price	Arweinydd Clinigol	Meddyg Dynodedig, Gwasanaeth Diogelu Plant, Iechyd Cyhoeddus Cymru

Atodiad B

Tablau cyfeirio 6-12

Tabl 6 Marwolaethau plant, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Y Deyrnas Unedig, 2009-2013

	Lloegr		Gogledd Iwerddon		Yr Alban		Cymru		Y Deyrnas Unedig	
	Cyfartaledd blynyddol	Cyfradd (CH 95%)	Cyfartaledd blynyddol	Cyfradd (CH 95%)	Cyfartaledd blynyddol	Cyfradd (CH 95%)	Cyfartaledd blynyddol	Cyfradd(CH 95%)	Cyfartaledd blynyddol	Cyfradd (CH 95%)
<1	2,939	433.9 (426.9 - 440.9)	118	468.5 (431.4 - 507.9)	219	370.7 (349.1 - 393.4)	144	406.2 (377.0 - 437.0)	3,419	429.1 (422.7 - 435.5)
1-4	472	17.8 (17.1 - 18.6)	17	17.4 (14.0 - 21.5)	39	16.9 (14.6 - 19.4)	22	15.2 (12.5 - 18.4)	551	17.6 (17.0 - 18.3)
5-11	358	8.5 (8.1 - 8.9)	16	9.8 (7.8 - 12.2)	33	8.7 (7.4 - 10.1)	20	8.7 (7.1 - 10.6)	428	8.6 (8.2 - 9.0)
12-17	584	15.3 (14.7 - 15.8)	35	23.9 (20.5 - 27.8)	72	19.8 (17.8 - 21.9)	39	17.4 (15.0 - 20.0)	730	16.0 (15.5 - 16.5)

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG), AYYGI (NISRA) a SGGA (GROS)
 Dylid dehongli cyfraddau gyda gofai lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
 CH = Cyfwrng Hyder

Tabl 7 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd (CH 95%)
Heddlu Gogledd Cymru, BIP Betsi Cadwaladr	59	40.8	60	41.8	62	43.4	71	49.9	54	38.1	63	44.8	63	44.9	55	39.2	39	27.9	39	(19.8 - 38.1)
BLUDP Gwynedd ac Ynys Môn	15	38.4	16	41.5	17	44.5	30	79.2	16	42.5	14	37.4	18	48.2	16	43.0	13	34.8	8	21.5 (9.3 - 42.3)
BLUDP Conwy a Sir Ddinbych	19	43.6	18	41.7	20	46.6	21	49.2	17	40.1	28	66.7	12	28.8	17	41.0	17	41.3	10	24.3 (11.7 - 44.7)
BLUDP Sir y Fflint a Wrecsam	25	40.2	26	42.0	25	40.6	20	32.5	21	34.1	21	34.2	33	53.9	22	35.7	25	40.5	21	34.1 (21.1 - 52.1)
Heddlu Dyfed Powys, CYSUR (BDP Canolbarth a Gorllewin Cymru)	47	44.2	35	33.1	41	39.0	40	38.2	26	24.9	33	32.0	31	30.4	27	26.6	31	30.7	40	39.9 (28.5 - 54.3)
BIP Hywel Dda	35	44.6	29	37.2	28	36.1	25	32.3	20	25.9	27	35.3	26	34.4	22	29.1	24	31.9	29	38.8 (26.0 - 55.7)
B/A Powys	12	43.1	6	21.6	13	47.0	15	54.7	6	22.0	6	22.4	5	18.9	5	19.1	7	27.2	11	43.2 (21.6 - 77.3)
Heddlu De Cymru	107	39.8	100	37.4	99	37.2	121	45.5	101	38.0	110	41.4	106	40.1	104	39.3	90	34.0	88	33.1 (26.5 - 40.8)
BIP Abertawe Bro Morgannwg, BDP Bae'r Gorllewin	40	37.6	41	38.7	43	40.7	44	41.6	40	37.9	37	35.3	41	39.4	46	44.3	34	32.8	28	27.0 (17.9 - 39.0)
BIP / BDP Cwm Taf	17	25.9	30	46.0	26	40.3	34	53.2	19	29.9	34	53.8	20	31.9	25	39.9	19	30.4	20	32.0 (19.5 - 49.4)
BIP / BDP Caerdydd a'r Fro	50	51.6	29	30.1	30	31.3	43	44.7	42	43.3	39	40.1	45	46.1	33	33.6	37	37.5	40	40.2 (28.7 - 54.7)
Heddlu Gwent, BDP De Ddwyrain Cymru, BIP Aneurin Bevan	62	47.3	40	30.8	42	32.5	61	47.6	58	45.4	40	31.6	31	24.6	36	28.6	42	33.7	37	29.8 (21.0 - 41.1)
Cymru	275	42.2	235	36.3	244	37.9	293	45.7	239	37.3	246	38.7	231	36.5	222	35.1	218	34.6	204	32.4 (28.1 - 37.1)

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)
Dylid dehongli cyfraddau gyda gofali lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
N = nifer y marwolaethau
CH = Cyfnewg hyder

Tabl 8 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, 2004-2013

	2004				2005				2006				2007				2008				2009				2010				2011				2012				2013			
	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	N	Cyfradd	CH 95%			
Ynys Môn	4	27.3	5	34.4	6	41.7	14	99.0	7	50.3	8	58.2	9	66.1	7	51.8	6	44.1	4	29.4	(8.0 - 75.2)																			
Gwynedd	11	45.1	11	45.8	11	46.1	16	67.4	9	38.0	6	25.3	9	37.9	9	38.0	7	29.5	4	17.0	(4.6 - 43.4)																			
Conwy	11	47.7	8	35.0	13	57.1	10	44.2	11	49.1	14	63.1	5	22.7	12	54.7	7	32.0	3	13.8	(2.8 - 40.2)																			
Sir Ddinbych	8	39.0	10	49.2	7	34.7	11	54.8	6	30.0	14	70.8	7	35.6	5	25.6	10	51.8	7	36.1	(14.5 - 74.5)																			
Sir y Fflint	14	41.2	12	35.6	17	51.0	10	30.1	12	36.3	12	36.6	16	49.1	9	27.6	11	34.0	12	37.2	(19.2 - 65.1)																			
Wrecsam	11	39.0	14	49.7	8	28.3	10	35.3	9	31.6	9	31.5	17	59.4	13	44.7	14	47.8	9	30.6	(14.0 - 58.2)																			
Powys	12	43.1	6	21.6	13	47.0	15	54.7	6	22.0	6	22.4	5	18.9	5	19.1	7	27.2	11	43.2	(21.6 - 77.3)																			
Ceredigion	12	87.5	5	36.9	2	14.9	2	15.0	2	15.1	2	15.2	5	38.7	7	54.8	4	31.7	4	31.9	(8.7 - 81.6)																			
Sir Benfro	13	49.4	9	34.3	10	38.2	9	34.6	6	23.1	9	35.2	9	35.6	7	27.9	8	32.0	9	36.2	(16.5 - 68.7)																			
Sir Gaerfyrddin	10	26.0	15	39.2	16	42.2	14	36.8	12	31.5	16	42.4	12	32.0	8	21.3	12	32.0	16	42.8	(24.5 - 69.5)																			
Abertawe	14	29.8	21	44.9	21	44.9	16	34.2	17	36.3	15	32.0	14	30.0	21	44.9	15	32.1	9	19.1	(8.8 - 36.3)																			
Castellnedd Port Talbot	18	60.7	10	33.8	13	44.3	11	37.7	14	48.3	11	38.2	11	38.7	10	35.4	11	39.2	14	50.3	(27.5 - 84.4)																			
Penybont-ar-Ogwr	8	26.9	10	33.6	9	30.3	17	57.2	9	30.4	11	37.6	16	55.2	15	51.9	8	27.7	5	17.2	(5.6 - 40.2)																			
Bro Morgannwg	19	66.4	7	24.7	8	28.4	13	46.3	13	46.3	5	18.0	9	32.6	3	11.0	9	33.2	6	22.2	(8.1 - 48.3)																			
Caerdydd	31	45.4	22	32.4	22	32.5	30	44.0	29	42.1	34	48.8	36	51.4	30	42.3	28	39.1	34	46.9	(32.5 - 65.6)																			
Rhondda Cynon Taf	14	26.6	29	55.6	21	40.7	29	56.8	13	25.6	25	49.5	17	33.9	20	39.9	16	32.0	18	36.0	(21.3 - 56.9)																			
Merthyr Tudful	3	22.9	1	7.7	5	38.5	5	38.7	6	46.8	9	70.6	3	23.8	5	39.8	3	24.1	2	16.0	(1.9 - 57.8)																			
Caerffili	20	49.0	12	29.7	19	47.4	22	55.2	18	45.3	16	40.3	14	35.3	10	25.3	15	38.2	9	23.1	(10.6 - 43.8)																			
Blaenau Gwent	8	50.4	4	25.6	4	25.8	9	58.8	8	53.0	7	47.3	2	13.8	8	55.8	7	49.4	5	35.5	(11.5 - 82.9)																			
Torfaen	7	33.3	5	23.9	6	28.9	9	43.8	11	54.1	5	24.9	1	5.0	7	35.3	7	35.7	10	51.5	(24.7 - 94.7)																			
Sir Fynwy	9	45.8	1	5.1	4	20.5	9	46.4	3	15.6	2	10.5	1	5.3	4	21.2	6	32.4	4	21.8	(5.9 - 55.8)																			
Casnewydd	18	53.4	18	53.8	9	27.0	12	36.2	18	54.1	10	30.2	13	39.2	7	21.1	7	21.1	9	27.1	(12.4 - 51.4)																			
BIP Betsi Cadwaladr	59	40.8	60	41.8	62	43.4	71	49.9	54	38.1	63	44.8	63	44.9	55	39.2	55	39.2	39	27.9	(19.8 - 38.1)																			
BIA Powys	12	43.1	6	21.6	13	47.0	15	54.7	6	22.0	6	22.4	5	18.9	5	19.1	7	27.2	11	43.2	(21.6 - 77.3)																			
BIP Hywel Dda	35	44.6	29	37.2	28	36.1	25	32.3	20	25.9	27	35.3	26	34.4	22	29.1	24	31.9	29	38.8	(26.0 - 55.7)																			
BIP Abertawe Bro Morgannwg	40	37.6	41	38.7	43	40.7	44	41.6	40	37.9	37	35.3	41	39.4	46	44.3	34	32.8	28	27.0	(17.9 - 39.0)																			
BIP Caerdydd a'r Fro	50	51.6	29	30.1	30	31.3	43	44.7	42	43.3	39	40.1	45	46.1	33	33.6	37	37.5	40	40.2	(28.7 - 54.7)																			
BIP Cwm Taf	17	25.9	30	46.0	26	40.3	34	53.2	19	29.9	34	53.8	20	31.9	25	39.9	19	30.4	20	32.0	(19.5 - 49.4)																			
BIP Aneurin Bevan	62	47.3	40	30.8	42	32.5	61	47.6	58	45.4	40	31.6	31	24.6	36	28.6	42	33.7	37	29.8	(21.0 - 41.1)																			
Cymru	275	42.2	235	36.3	244	37.9	293	45.7	239	37.3	246	38.7	231	36.5	222	35.1	218	34.6	204	32.4	(28.1 - 37.1)																			

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MfC ac ACB (SYG). Dylid dehongli cyfraddau gyda gofal lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
N = nifer y marwolaethau CH = Cyfnewg hyder

Tabl 9 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer cyfartalog blynyddol a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

	<1 oed		1-4 oed		5-11 oed		12-17 oed	
	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)
Heddlu Gogledd Cymru, BIP Betsi Cadwaladr	34.8	457.1 (410.3 - 507.7)	7.2	23.9 (18.7 - 30.0)	5.9	11.1 (8.4 - 14.3)	10.2	20.2 (16.4 - 24.5)
BLDP Gwynedd ac Ynys Môn	8.5	415.9 (332.2 - 514.3)	2.4	29.6 (18.9 - 44.0)	1.7	11.8 (6.9 - 18.9)	3.7	27.9 (19.7 - 38.5)
BLDP Conwy a Sir Ddinbych	10.5	485.9 (397.4 - 588.3)	2.1	24.5 (15.2 - 37.5)	1.4	8.9 (4.9 - 15.0)	3.9	24.7 (17.5 - 33.7)
BLDP Sir y Fflint a Wrecsam	15.8	463.5 (394.0 - 541.8)	2.7	20.0 (13.2 - 29.1)	2.8	12.1 (8.0 - 17.5)	2.6	12.1 (7.9 - 17.7)
Heddlu Dyfed Powys, CYSUR (BDP Canolbarth a Gorllewin Cymru)	20.0	392.9 (340.3 - 451.3)	2.4	11.5 (7.4 - 17.2)	3.1	7.9 (5.4 - 11.2)	9.6	25.0 (20.2 - 30.5)
BIP Hywel Dda	15.0	391.0 (330.9 - 458.9)	1.6	10.2 (5.9 - 16.6)	2.3	7.9 (5.0 - 11.9)	7.6	26.9 (21.2 - 33.7)
BIA Powys	5.0	398.6 (295.8 - 525.5)	0.8	15.4 (6.7 - 30.4)	0.8	7.9 (3.4 - 15.5)	2.0	19.5 (11.9 - 30.2)
Heddlu De Cymru	65.3	435.4 (402.6 - 470.1)	9.4	16.3 (13.1 - 19.9)	9.6	9.6 (7.8 - 11.7)	18.3	19.6 (16.9 - 22.7)
BIP Abertawe Bro Morgannwg, BDP Bae'r Gorllewin	22.9	402.3 (351.9 - 458.0)	4.1	18.4 (13.2 - 24.9)	3.8	9.6 (6.8 - 13.2)	8.6	23.0 (18.4 - 28.5)
BIP / BDP Cwm Taf	15.8	443.4 (376.9 - 518.2)	1.6	11.6 (6.6 - 18.8)	2.5	10.5 (6.8 - 15.5)	4.5	20.0 (14.6 - 26.8)
BIP / BDP Caerdydd a'r Fro	26.6	463.2 (409.2 - 522.4)	3.7	17.1 (12.0 - 23.5)	3.3	9.1 (6.2 - 12.7)	5.2	15.5 (11.6 - 20.3)
Heddlu Gwent, BDP De Ddwyrain Cymru, BIP Aneurin Bevan	28.7	428.1 (380.0 - 480.7)	4.2	15.8 (11.4 - 21.3)	3.7	7.7 (5.5 - 10.7)	8.3	18.0 (14.3 - 22.3)
Cymru	148.8	432.5 (410.8 - 455.0)	23.2	17.1 (15.0 - 19.5)	22.3	9.3 (8.1 - 10.6)	46.4	20.3 (18.5 - 22.2)

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddenyddio MIC ac ACB (SYG)
Dylid dehongli cyfraddau gyda gofal lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
CH = Cyfng hyder

Tabl 10 Marwolaethau o'r holl achosion, nifer cyfartalog blynyddol a chyfradd crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc dan 18 oed, Cymru, byrddau iechyd ac awdurdodau lleol, 2004-2013

	<1 oed			1-4 oed			5-11 oed			12-17 oed		
	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	Cyfradd (CH 95%)	Annual Cyfartaledd	
Ynys Môn	3.7	487.9 (343.5 - 672.5)	0.9	30.6 (14.0 - 58.1)	0.5	9.6 (3.1 - 22.5)	1.9	37.4 (22.5 - 58.4)				
Gwynedd	4.8	373.4 (275.3 - 495.1)	1.5	29.0 (16.2 - 47.8)	1.2	13.1 (6.7 - 22.8)	1.8	22.0 (13.1 - 34.8)				
Conwy	5.4	478.1 (359.2 - 623.9)	0.9	20.1 (9.2 - 38.2)	0.7	8.4 (3.4 - 17.4)	2.4	28.4 (18.2 - 42.2)				
Sir Ddinbych	5.1	494.4 (368.1 - 650.0)	1.2	29.4 (15.2 - 51.3)	0.7	9.4 (3.8 - 19.5)	1.5	20.4 (11.4 - 33.7)				
Sir y Fflint	8.1	466.0 (370.1 - 579.2)	1.8	25.7 (15.2 - 40.7)	1.4	11.3 (6.2 - 18.9)	1.2	10.1 (5.2 - 17.7)				
Wrecsam	7.7	460.9 (363.7 - 576.1)	0.9	13.8 (6.3 - 26.3)	1.4	13.0 (7.1 - 21.8)	1.4	14.4 (7.9 - 24.2)				
Powys	5.0	398.6 (295.8 - 525.5)	0.8	15.4 (6.7 - 30.4)	0.8	7.9 (3.4 - 15.5)	2.0	19.5 (11.9 - 30.2)				
Ceredigion	2.2	341.8 (214.2 - 517.5)	0.2	7.6 (0.9 - 27.6)	0.5	10.0 (3.3 - 23.4)	1.6	32.8 (18.8 - 53.3)				
Sir Benfro	5.4	425.5 (319.6 - 555.2)	0.5	9.7 (3.1 - 22.6)	0.5	5.2 (1.7 - 12.0)	2.5	26.2 (17.0 - 38.7)				
Sir Gaerfyrddin	7.4	384.6 (302.0 - 482.9)	0.9	11.5 (5.2 - 21.8)	1.3	9.1 (4.8 - 15.5)	3.5	25.4 (17.7 - 35.3)				
Abertawe	9.8	377.0 (306.1 - 459.5)	2.1	20.7 (12.8 - 31.7)	1.7	9.5 (5.6 - 15.3)	2.7	16.6 (10.9 - 24.1)				
Castellnedd Port Talbot	7.2	472.3 (369.6 - 594.8)	1.2	20.0 (10.3 - 34.9)	1.4	13.0 (7.1 - 21.8)	2.5	23.8 (15.4 - 35.1)				
Penybont-ar-Ogwr	5.9	376.1 (286.3 - 485.2)	0.8	13.0 (5.6 - 25.5)	0.7	6.3 (2.5 - 13.0)	3.4	32.3 (22.3 - 45.1)				
Bro Morgannwg	5.8	417.3 (316.8 - 539.4)	0.7	12.4 (5.0 - 25.5)	0.8	7.6 (3.3 - 15.0)	1.9	18.5 (11.2 - 29.0)				
Caerdydd	20.8	477.9 (415.2 - 547.5)	3.0	18.7 (12.6 - 26.7)	2.5	9.7 (6.3 - 14.3)	3.3	14.2 (9.7 - 19.8)				
Rhondda Cynon Taf	12.8	448.3 (374.0 - 533.1)	1.2	10.8 (5.6 - 18.9)	2.4	12.6 (8.1 - 18.7)	3.8	21.3 (15.1 - 29.2)				
Merthyr Tudful	3.0	423.6 (285.8 - 604.7)	0.4	14.7 (4.0 - 37.6)	0.1	2.1 (0.1 - 11.9)	0.7	15.1 (6.1 - 31.0)				
Caerffili	9.0	421.4 (338.8 - 517.9)	2.3	26.8 (17.0 - 40.3)	1.4	9.3 (5.1 - 15.6)	2.8	19.9 (13.2 - 28.8)				
Blaenau Gwent	4.0	509.8 (364.2 - 694.2)	0.4	13.2 (3.6 - 33.7)	0.6	11.0 (4.0 - 24.0)	1.2	21.2 (11.0 - 37.0)				
Torfaen	4.9	461.9 (341.7 - 610.6)	0.3	7.2 (1.5 - 21.0)	0.5	6.7 (2.2 - 15.5)	1.1	14.7 (7.3 - 26.2)				
Sir Fynwy	3.1	355.6 (241.6 - 504.7)	0.0	0.0 (0.0 - 10.0)	0.2	2.8 (0.3 - 10.0)	1.0	13.6 (6.5 - 25.0)				
Casnewydd	7.7	416.1 (328.4 - 520.1)	1.2	16.7 (8.6 - 29.2)	1.0	7.9 (3.8 - 14.6)	2.2	18.9 (11.8 - 28.6)				
BIP Betsi Cadwaladr	34.8	457.1 (410.3 - 507.7)	7.2	23.9 (18.7 - 30.0)	5.9	11.1 (8.4 - 14.3)	10.2	20.2 (16.4 - 24.5)				
BIA Powys	5.0	398.6 (295.8 - 525.5)	0.8	15.4 (6.7 - 30.4)	0.8	7.9 (3.4 - 15.5)	2.0	19.5 (11.9 - 30.2)				
BIP Hywel Dda	15.0	391.0 (330.9 - 458.9)	1.6	10.2 (5.9 - 16.6)	2.3	7.9 (5.0 - 11.9)	7.6	26.9 (21.2 - 33.7)				
BIP Abertawe Bro Morgannwg	22.9	402.3 (351.9 - 458.0)	4.1	18.4 (13.2 - 24.9)	3.8	9.6 (6.8 - 13.2)	8.6	23.0 (18.4 - 28.5)				
BIP Caerdydd a'r Fro	26.6	463.2 (409.2 - 522.4)	3.7	17.1 (12.0 - 23.5)	3.3	9.1 (6.2 - 12.7)	5.2	15.5 (11.6 - 20.3)				
BIP Cwm Taf	15.8	443.4 (376.9 - 518.2)	1.6	11.6 (6.6 - 18.8)	2.5	10.5 (6.8 - 15.5)	4.5	20.0 (14.6 - 26.8)				
BIP Aneurin Bevan	28.7	428.1 (380.0 - 480.7)	4.2	15.8 (11.4 - 21.3)	3.7	7.7 (5.5 - 10.7)	8.3	18.0 (14.3 - 22.3)				
Cymru	148.8	432.5 (410.8 - 455.0)	23.2	17.1 (15.0 - 19.5)	22.3	9.3 (8.1 - 10.6)	46.4	20.3 (18.5 - 22.2)				

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddenyddio MIC ac ACB (SYG). Dylid dehongli cyfraddau gyda gofal lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
CH = Cyfwrng hyderl

Tabl 11 Marwolaethau yn ôl achos (ICD-10), nifer a chyfraddau crai am bob 100,000, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

	Anomaledd cynhenid (Q00-Q99)			Allanol (V01-Y98, U509)*			Achosion wedi eu diffinio'n wael ac anhysbys (R95-R99)			Neoplasmau (C00-D48)			Arall (pob cod arall)			Cyfanswm		
	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)	Nifer	Cyfradd (CH 95%)
Heddlu Gogledd Cymru, BIP Betsi Cadwaladr	13	1.0 (0.5 - 1.7)	97	7.2 (5.9 - 8.8)	2	0.1 (0.0 - 0.5)	35	2.6 (1.8 - 3.6)	86	6.4 (5.1 - 7.9)	233	17.4 (15.2 - 19.8)						
BLDP Gwynedd ac Ynys Môn	3	0.8 (0.2 - 2.5)	36	10.1 (7.1 - 13.9)	0	0.0 (0.0 - 1.0)	9	2.5 (1.2 - 4.8)	30	8.4 (5.7 - 12.0)	78	21.8 (17.2 - 27.2)						
BLDP Conwy a Sir Ddinbych	7	1.7 (0.7 - 3.6)	34	8.5 (5.9 - 11.9)	0	0.0 (0.0 - 0.9)	12	3.0 (1.5 - 5.2)	21	5.2 (3.2 - 8.0)	74	18.5 (14.5 - 23.2)						
BLDP Sir y Fflint a Wrecsam	3	0.5 (0.1 - 1.5)	27	4.6 (3.1 - 6.7)	2	0.3 (0.0 - 1.2)	14	2.4 (1.3 - 4.0)	35	6.0 (4.2 - 8.4)	81	13.9 (11.0 - 17.3)						
Heddlu Dyfed Powys, CYSUR (BDP Canolbarth a Gorllewin Cymru)	13	1.3 (0.7 - 2.3)	56	5.7 (4.3 - 7.4)	11	1.1 (0.6 - 2.0)	19	1.9 (1.2 - 3.0)	52	5.3 (3.9 - 6.9)	151	15.3 (13.0 - 18.0)						
BIP Hywel Dda	7	1.0 (0.4 - 2.0)	43	5.9 (4.3 - 8.0)	11	1.5 (0.8 - 2.7)	11	1.5 (0.8 - 2.7)	43	5.9 (4.3 - 8.0)	115	15.8 (13.0 - 19.0)						
BIA Powys	6	2.3 (0.9 - 5.1)	13	5.1 (2.7 - 8.7)	0	0.0 (0.0 - 1.4)	8	3.1 (1.3 - 6.2)	9	3.5 (1.6 - 6.7)	36	14.1 (9.8 - 19.5)						
Heddlu De Cymru	24	1.0 (0.6 - 1.4)	126	5.0 (4.2 - 6.0)	25	1.0 (0.6 - 1.5)	56	2.2 (1.7 - 2.9)	142	5.7 (4.8 - 6.7)	373	14.9 (13.4 - 16.4)						
BIP Abertawe Bro Morgannwg, BDP Bae'r Gorllewin	10	1.0 (0.5 - 1.9)	64	6.4 (5.0 - 8.2)	8	0.8 (0.3 - 1.6)	28	2.8 (1.9 - 4.1)	55	5.5 (4.2 - 7.2)	165	16.6 (14.2 - 19.4)						
BIP / BDP Cwm Taf	5	0.8 (0.3 - 1.9)	28	4.7 (3.1 - 6.7)	7	1.2 (0.5 - 2.4)	11	1.8 (0.9 - 3.3)	35	5.8 (4.1 - 8.1)	86	14.3 (11.4 - 17.7)						
BIP / BDP Caerdydd a'r Ffo	9	1.0 (0.4 - 1.9)	34	3.7 (2.6 - 5.2)	10	1.1 (0.5 - 2.0)	17	1.9 (1.1 - 3.0)	52	5.7 (4.2 - 7.4)	122	13.3 (11.1 - 15.9)						
Heddlu Gwent, BDP De Ddwyrain Cymru, BIP Aneurin Bevan	16	1.3 (0.8 - 2.2)	48	4.0 (2.9 - 5.3)	7	0.6 (0.2 - 1.2)	22	1.8 (1.1 - 2.8)	69	5.7 (4.4 - 7.2)	162	13.4 (11.4 - 15.7)						
Cymru	66	1.1 (0.8 - 1.4)	327	5.4 (4.8 - 6.0)	45	0.7 (0.5 - 1.0)	132	2.2 (1.8 - 2.6)	349	5.8 (5.2 - 6.4)	919	15.2 (14.2 - 16.2)						

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC ac ACB (SYG)
Dylid dehongli cyfraddau gyda gofai lle bo nifer fechan o ddigwyddiadau
* Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen
CH = Cyfrwng hyder

Tabl 12 Marwolaethau yn ôl achosion allanol, nifer, plant a phobl ifanc 1-17 oed, Cymru, heddluoedd, byrddau diogelu plant a byrddau iechyd, 2004-2013

	Damweiniol			Hunan niwed bwriadol			Ymosodiad (X85-Y09, Y339, U509)*	Ni ellid penderfynu ar y bwriad		Achosion Eraill (Y35-Y36 a Y40-Y84)	Cyfanswm Achosion Allanol (V01-Y98, U509)†
	Damweiniau trafnidiaeth (V01-V99)	Crogi a llindagu (W75-W76)	Arall (W00-X59 ac eithrio W75-W76)	Crogi a llindagu (X70)	Arall (X60-X84 ac eithrio X70)	Crogi a llindagu (Y20)		Arall (Y10-Y34 ac eithrio Y20)**			
Heddlu Gogledd Cymru, BIP Betsi Cadwaladr	40	4	22	8	3	17	1	1	1	97	
BLIDP Gwynedd ac Ynys Môn	16	3	9	2	1	4	0	0	1	36	
BLIDP Conwy a Sir Ddinbych	14	1	5	4	1	8	0	1	0	34	
BLIDP Sir y Fflint a Wrecsam	10	0	8	2	1	5	1	0	0	27	
Heddlu Dyfed Powys, CYSUR (BDP Canolbarth a Gorllewin Cymru)	32	1	8	5	1	7	1	1	0	56	
BIP Hywel Dda	23	1	7	5	1	4	1	1	0	43	
BIA Powys	9	0	1	0	0	3	0	0	0	13	
Heddlu De Cymru	43	11	25	8	6	20	9	2	2	126	
BIP Abertawe Bro Morgannwg, BDP Bae'r Gorllewin	21	8	14	6	2	8	3	1	1	64	
BIP / BDP Cwm Taf	12	2	5	0	2	3	3	0	1	28	
BIP / BDP Caerdydd a'r Fro	10	1	6	2	2	9	3	1	0	34	
Heddlu Gwent, BDP De Ddwyrain Cymru, BIP Aneurin Bevan	16	5	5	6	0	15	0	0	1	48	
Cymru	131	21	60	27	10	59	11	4	4	327	

Cynhyrchwyd gan Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru, gan ddefnyddio MIC (SYG)

* Cod Y339 ICD-10 cyn 2007, U509 o 2007 ymlaen

** Ac eithrio cod Y339 ICD-10 cyn 2007

† Cod ychwanegol U509 o 2007 ymlaen

Atodiad C

Adborth o'r digwyddiadau ar gyfer rhanddeiliaid

16 Medi 2014

Canolfan Catrin Finch, Wrecsam

GWERTHUSIAD DIGWYDDIAD AR GYFER RHANDDEILIAID Y RHAGLEN ADOLYGU MARWOLAETHAU PLANT Medi 2014

Cynhaliwyd digwyddiad seminar rhanddeiliaid yng ngogledd Cymru i ddilyn lansiad Adroddiad Blynnyddol 2014, a'r adolygiad cyflym marwolaethau drwy frathu/ymosodiad gan gŵn.

Yn y rhagair tynnodd Gomisiynydd Plant Cymru sylw at y cydberthynas rhwng marwolaethau plant a thlodi; a chodi pryderon am y lefelau tlodi plant yng Nghymru sydd wedi cynyddu i 1:3 o blant yng Nghymru.

Dangosodd ffigurau o'r Adroddiad Blynnyddol y cofnodwyd 218 o farwolaethau yng Nghymru yn ystod 2013, ac y digwyddodd y rhan fwyaf o'r marwolaethau hyn yn ystod

babandod (blwyddyn gyntaf bywyd). Mater allweddol yw'r cyswllt rhwng tlodi a'r risg o farwolaeth plentyn, ac mae'r adroddiad yn nodi fod y risg o farwolaeth plentyn ymhlith y rhai sy'n byw ym mhuned rhan fwyaf amddifadus Cymru yn 70% yn uwch nag ymhlith y rhai sy'n byw yn y pumed rhan leiaf amddifadus.

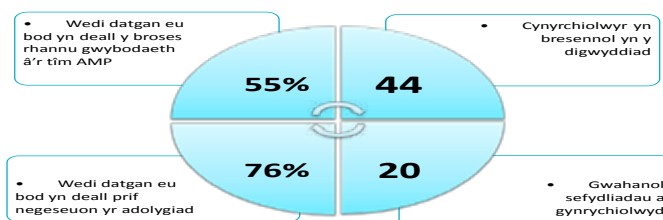
Ar nodyn cadarnhaol, bu lleihad ym marwolaethau plant yn ystod y 15 mlynedd ddiwethaf, yn ymwneud yn bennaf â lleihad ym marwolaethau babanod, fodd bynnag, roedd 13% o'r

marwolaethau hyn yn parhau'n ddiesboniad ar ôl ymchwiliad llawn. Mae'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn gweithio ar adolygiad thematig marwolaethau annisgwyl sydyn mewn babandod i'w gyhoeddi yn 2015.

Dysgodd y cynrychiolwyr am yr adolygiad cyflym diweddar o farwolaethau drwy frathu/ymosodiadau gan gŵn, Y prif neges o'r adolygiad hwn:

• **PEIDIWCH BYTH** â gadael babi neu blentyn ifanc efo ci heb oruchwyliaeth, hyd yn oed am eiliad, waeth pa mor dda rydych chi'n adnabod y ci

Digwyddiad ar gyfer Rhanddeiliaid, Gogledd Cymru, Medi 2014

Sylwadau o'r digwyddiad

Roedd presenoldeb da yn y digwyddiad gyda chynrychiolwyr o'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector, yn cynnwys addysg, y gwasanaeth tân ac achub, iechyd, yr heddlu a gofal cymdeithasol.

Roedd y sylwadau gan y cynrychiolwyr yn cynnwys:

- Nid yw Ymwelwyr Iechyd yn ymwneud â marwolaethau plant fel mater o drefn

- Nid yw Wrecsam yn leoliad canolog delfrydol ar gyfer gogledd Cymru

- Mwy o ymwneud gan y Gwasanaethau Argyfwng

- Dylid ymchwilio i rôl y cyfryngau cymdeithasol/technoleg a ffonau symudol

- Byddai tueddiadau cymaradwy ymhlith oedolion ifanc hyd at 25 oed yn dda

- Ymgysylltu gyda a chynnwys niysus ysgol, a phenaethiaid ysgol

- Byddai nodi marwolaethau plant mewn ardaloedd Dechrau'n Deg yn ddiddorol

- Neges y digwyddiad ddim yn cael ei rhannu a'i rhaeadru'n llawn

- Angen i reolwyr llinell ddod i ddigwyddiadau fel hyn

- Cyfle da i rwydweithio

- Gwybodaeth am y gwaith sydd wrthi'n cael ei gwblhau - ffeithiol ac wedi ei esbonio'n dda

- Hoffem wybod mwy am sut y dewisir pa feysydd i'w hadolygu

- Grwpiau ffocws ar gyfer y sesiwn gwaith grŵp

- Cefnogaeth ddwyieithog

Y RHAGLEN ADOLYGU MARWOLAETHAU PLANT

Uchafbwyntiau

Yn dilyn lansiad o'r adroddiad darparodd Dr Ciaran Humphreys nifer o gyfweiliadau i'r wasg a'r cyfryngau a gafodd eu darlledu drwy gydol y diwrnod.

RHAI PRIF NEGSEUON

- > **PEIDIWCH BYTH** â gadael babi neu blentyn ifanc efo ci heb oruchwyliaeth, hyd yn oed am eiliad, waeth pa mor dda rydych chi'n adnabod y ci

- > **PERCHNOGION** cŵn i fod yn ymwybodol o'r risgiau i blant, a rhannu cyngor ag eraill a allai fod yn gofalu am y ci pan nad yw'r perchennog yn bresennol

- > **RHAGOR** o waith ymchwil i frathu/ymosodiadau gan gŵn

- > **CYFRADDAU** marwolaeth yn y grŵp oedran 0-4 oed ymhlith yr uchaf yng ngorllewin Ewrop

- > **CYFRADDAU** marwolaethau plant yn lleihau'n llai cyflym yn y Deyrnas Unedig nac mewn gwledydd cyfoethog eraill

GWERTHUSIAD DIGWYDDIAD AR GYFER RHANDDEILIAID Y RHAGLEN ADOLYGU MARWOLAETHAU PLANT IONAWR 2015

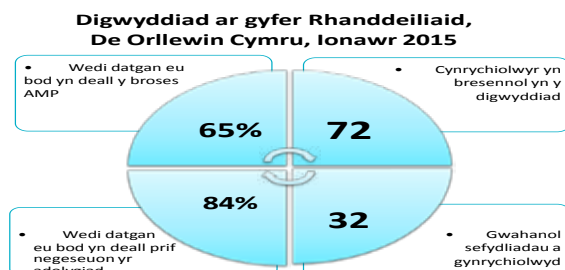
Cynhaliwyd digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid ym Mharc y Scarlets, Llanelli yn Ionawr 2015 yn dilyn lansiad Adolygiad Thematig Marwolaethau Annisgwyl Sydyn mewn Babandod. Hwn oedd y darn o waith cydweithredol cyntaf a gwblhawyd ar y cyd rhwng y rhaglen AMP ac Arolwg Amenedigol Cymru Gyfan. Arweinwyd yr adolygiad gan Dr Paul Davis, Pediatregydd Ymgynghorol gyda Brwdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro sydd â diddordeb brwd mewn marwolaethau annisgwyl sydyn babanod. Denodd yr adroddiad, a ryddhawyd ddeuddydd cyn y digwyddiad,

lawer o sylw gan y cyfryngau a recordiwyd cyfweiliadau teledu a radio. Gwnaed 18 o argymhellion gan aelodau'r panel thematig i atal marwolaethau yn y dyfodol, naw yn ymwneud â:

- Cyd-gysgu
- Darparu cyngor i bob teulu â babi newydd
- Darparu'r negeseuon hybu iechyd sy'n bodoli eisoes yn effeithiol
- Cryfhau'r ymdrechion i leihau ysmegu
- Hyfforddiant rheolaidd i weithwyr proffesiynol rheng flaen ar atal marwolaethau annisgwyl

- sydyn babanod
- Adolygu polisïau a darpariaeth tai cymdeithasol
- Annog gwaith ymchwil i leihau marwolaethau annisgwyl sydyn babanod
- Rhannu gwybodaeth â'r rhaglen AMP yn ddilyffethair
- Monitro parhaus marwolaethau annisgwyl babanod

Roedd 32 o brif negeseuon yn tynnu sylw at y ffactorau risg a nodwyd yn yr adolygiad marwolaethau.

Sylwadau o'r Digwyddiad

Dychwelwyd 56 o holiaduron gwerthuso; 25% yn anghyflawn ar gyfer sesiwn y prynhawn. Gofynnwyd i'r cynrychiolwyr wneud sylwadau am y digwyddiad; a'r dysgu. Mae hyn yn galluogi'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant i geisio darparu'r amgylchedd i annog y dysgu a datblygu'r rhaglen ymhellach. Roedd y sylwadau o'r digwyddiad mwyaf diweddar yn cynnwys:

- Defnyddio rhannu arfer orau ag amrediad o weithwyr proffesiynol

- Adnabod a nodi ffactorau risg marwolaethau annisgwyl sydyn
- Holi rhieni am ddewisiadau ffordd o fyw
- Cynnydd yn yr effaith pan fo >1 ffactor risg yn bodoli
- Adnabod cyfleoedd i rannu gwybodaeth â rhieni ynghylch cysgu'n ddiogel
- Pwysigrwydd paratoi ar gyfer beichiogrwydd
- Gwybodaeth am frathu/ymosodiad gan gŵn yn ddefnyddiol iawn
- Byddwn yn argymhell hwn

yn llwyr i ymarferwyr eraill a byddaf yn lledaenu'r canfyddiadau o fewn fy nghylch gorchwyl fy hun

- Fe wnawn ni lunio hysbysfyrddau addysgol i'w defnyddio mewn Adrannau Argyfwng a darparu hyfforddiant i staff nyrsio
- Hoffem petai'r cyflwyniadau ar gael i gynrychiolwyr
- Angen mwy o addysg i deuluoedd

Awgrymiadau gan gynrychiolwyr ar gyfer y dyfodol:

- Marwolaethau o anaf i'r pen
- Darparu peth adborth i asiantaethau am ddisgwyliadau'r argymhellion
- Hoffem gael rhestr o'r cynrychiolwyr sy'n bresennol yn y dyfodol
- Awyddus iawn i weithio gyda'r rhaglen
- Lledaenu hyn i ymarferwyr

Y RHAGLEN ADOLYGU MARWOLAETHAU PLANT

Uchafbwyntiau

Yn dilyn lansiad adroddiad darparodd Dr Paul Davis nifer o gyfweiliadau teledu a radio a ddarllwyd drwy gydol y diwrnod.

RHAI PRIF ARGYMHELLION

- > **CYNGOR** i rieni, mae cyd-gysgu ynghyd â ffactorau risg eraill yn cynyddu'r risg marwolaeth annisgwyl sydyn babanod
- > **CRYFHAU** ymdrechion i leihau ysmegu ymhlith merched ifanc
- > **HYFFORDDIANT** i weithwyr proffesiynol rheng flaen
- > **ADOLYGU** polisïau a darpariaeth tai cymdeithasol
- > **YMCHWIL** i fesurau cadarn i leihau cyfraddau marwolaethau annisgwyl sydyn babanod yn y boblogaeth
- > **RHANNU** gwybodaeth â'r rhaglen AMP yn ddilyffethair
- > **PARHAU** i fonitro tueddiadau mewn cyfraddau

Atodiad Ch

Cynnydd o ran yr argymhellion yn yr adolygiad thematig marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2006-2012, crynodeb o ymatebion asiantaethau

Cysylltwyd â phob sefydliad a nodwyd yn yr argymhellion ym mis Mawrth 2015 ac estynnwyd gwahoddiad iddynt rannu eu cynnydd yn erbyn argymhellion yr adolygiad marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol, 2006-2012. Mae'r tabl isod yn rhoi manylion yr ymatebion a dderbyniwyd.

Argymhellion i Lywodraeth Cymru

7.1.1 Dylai Llywodraeth Cymru fynd ar drywydd dulliau i gyfyngu mynediad plant a phobl ifanc i alcohol. Mae hyn yn cynnwys pennu isafswm pris fesul uned, rheoleiddio marchnata ac argaeledd alcohol a chymryd camau i fynd i'r afael â gwerthu alcohol i blant dan oed. Gall hyn fod drwy weithio o fewn y pwerau presennol, ceisio rhagor o bwerau neu bwerau ychwanegol, neu lobïo llywodraeth y DU i wneud newidiadau.

7.1.2 Dylai Llywodraeth Cymru ymchwilio i ddulliau i sicrhau bod plant a phobl ifanc rhwng 16 a 18 oed yn cael cymorth mewn addysg neu hyfforddiant, sy'n cynnwys hyfforddiant seiliedig ar waith. Gellid galluogi hyn drwy gynyddu oedran gadael yr ysgol i 18 oed.

7.1.3 Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu dulliau i greu cofrestr amddiffyn plant Cymru gyfan y gall pob awdurdod lleol gyfrannu ati ac sy'n hygyrch i'r gwasanaethau perthnasol yn ôl yr angen, ac i adrannau achosion brys yn benodol.

7.1.4 Dylai Llywodraeth Cymru ymchwilio i ddulliau o gydgyssylltu'r gofrestr amddiffyn plant Cymru gyfan hon a chynlluniau amddiffyn plant gwledydd eraill a chefnogi'r dulliau hynny.

7.1.5 Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi canllawiau penodol i sicrhau, ledled Cymru, bod nifer y plant a phobl ifanc sy'n mynd i adrannau achosion brys droeon yn dilyn pyliau o hunan-niweidio, pryderon ynghylch iechyd meddwl neu yn sgil camddefnyddio alcohol neu gyffuriau yn arwain at gael eu cyfeirio a'u hasesu gan ofal cymdeithasol plant gyda throthwyon is ar gyfer cynnal cyfarfod strategaeth a chreu cynlluniau amlasiantaeth yn gynt.

7.1.6 Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi a datblygu dulliau i sicrhau bod canllawiau NICE ar reoli hunan-niweidio ymysg plant a phobl ifanc yn y tymor byr a'r tymor hir yn cael eu gweithredu yng Nghymru yn arbennig o ran derbyniadau i'r ysbyty, asesiad seicogymdeithasol, ymyriadau sy'n seiliedig ar dystiolaeth a hyfforddi staff. Dylid ystyried cynnwys dulliau gwella gofal iechyd ac i wneud cais ffurfiol i fyrdau iechyd roi sicrwydd bod yr arweiniad yn cael ei roi ar waith yn llawn.

7.1.7 Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi cynyddu ymwybyddiaeth o nifer o ffactorau risg ar gyfer hunanladdiad tebygol ymysg y cyhoedd er mwyn mynd i'r afael â stigma a galluogi ymatebion personol i blant a phobl ifanc sydd mewn trallod. Byddai hyn yn cynnwys hyfforddiant ymwybyddiaeth o hunanladdiad, llythrennedd iechyd meddwl, ymgyrch codi ymwybyddiaeth a gwefan genedlaethol atal hunanladdiad a hunan-niwed.

7.1.8 Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi'r gwaith o hyfforddi porthgeidwaid allweddol mewn ymwybyddiaeth o hunanladdiad, llythrennedd iechyd meddwl a chyfeirio at wasanaethau priodol. Dylid gwerthuso unrhyw raglenni hyfforddi o'r fath yn briodol.

7.1.9 Dylai Llywodraeth Cymru barhau i gefnogi gwaith ymchwil newydd ym maes epidemioleg ac atal hunanladdiad a hunan-niwed ymysg plant a phobl ifanc.

7.5.15 Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu dulliau statudol penodol i gefnogi rhannu gwybodaeth ar gyfer y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant.

7.5.17 Dylai Llywodraeth Cymru a'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant sicrhau bod marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol yn parhau i fod yn ffocws rheolaidd ar gyfer adolygiad thematig o farwolaethau plant bob 3 blynedd, gan gynnwys edrych ar fathau penodol o farwolaethau a chydweithio gyda'r Ymchwiliad Cyfrinachol Cenedlaethol i Hunanladdiad a Dynladdiad a Chronfa Ddata Gwybodaeth am Hunanladdiad Cymru. Bydd cynllunio ar gyfer y dyfodol fel hyn yn caniatáu i wybodaeth yn ymwneud â phlant a phobl ifanc a gaiff eu cynnwys yn yr adolygiad gael ei chasglu'n amserol. Mae adolygiad o achosion posibl o hunanladdiad yn y dyfodol h.y. crogi a gwenwyno damweiniol ac eithrio cyffuriau yn berthnasol iawn.

7.5.18 Dylai Llywodraeth Cymru noddi dulliau i adolygu marwolaethau drwy hunanladdiad ymysg y rhai o dan 25 oed (sy'n hysbys ac nad ydynt yn hysbys i wasanaethau iechyd meddwl) i nodi cyfleoedd atal. Gallai comisiynu'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant i wneud y gwaith hwn fod yn ddull priodol.

Llywodraeth Cymru

- Cawsom ein sicrhau gan Llywodraeth Cymru y bydd yr argymhellion yn cael eu hystyried gan swyddogion a'u bwydo i mewn i'r broses llunio polisi. Mae adolygiad thematig wedi dylanwadu ar ddogfen ymgynghori Siarad gyda Fi 2 ynghylch strategaeth ddiweddaraf Cymru ar atal hunanladdiad a hunan-niwed.

Argymhellion i'r Heddlu

7.2.10 Dylai heddluoedd yng Nghymru sicrhau bod drylliau trwyddedig yn cael eu storio yn y cartref mewn dull diogel, gan dalu sylw penodol i'r potensial y gall plant neu bobl ifanc sy'n ymddwyn yn fyrbwyll gael mynediad hawdd iddynt.

Yr Heddlu

- Ym mis Hydref 2014 cyhoeddodd y Swyddfa Gartref Arweiniad i Ddeddfwriaeth Trwyddedu Drylliau, sydd ar gael drwy'r ddolen isod. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/363016/Guidance_on_Firearms_Licensing_Law_v10_-_Oct_2014.pdf
- Mae Pennod 19 yn ymdrin â Diogeled Drylliau a Bwledi a Chetris. Mae paragraff 19.17 yn cyfeirio at ddiogeled a mynediad cyfyngedig at arfau, yn enwedig lle bo plant yn bresennol
- Mae llywodraethu effeithiol a phriodol yn elfen hanfodol bwysig trwyddedu drylliau
- Mae'r ddogfen Arfer Proffesiynol Awdurdodedig yn datgan mai prif swyddog sy'n gyfrifol ac yn atebol i'r cyhoedd am benderfyniadau a wneir ynghylch trwyddedu drylliau. Rhaid iddynt archwilio a chyfiawnhau penderfyniadau ynghylch gwrthod, diddymu a chaniatáu trwyddedau. Hefyd rhaid iddynt sicrhau defnyddio lefel uchel o graffu ac ymchwilio os oes unrhyw beryglon i ddiogelwch y cyhoedd a/neu unrhyw achosion o dorri Deddf Arfau Tanio 1968, yn enwedig y rhai y gellir eu hosgoi neu sy'n rhagweladwy. (Byddai hyn yn cynnwys materion diogeled)
- Mae Arolygiaeth Cwnstablïaeth Ei Mawrhydi yn cynnal proses arolygu ar hyn o bryd ac maent yn edrych ar Heddlu Dyfed Powys yn awr.

Sylwadau eraill

Yr Heddlu

- Mae'r gweithredu ar sail canllawiau cenedlaethol sy'n ddigon clir wedi ei ddiweddarau ers yr adolygiad, ac mae'r holl heddluoedd yn gweithio i'r un canllawiau.

Argymhellion i gomisiynwyr a darparwyr gofal iechyd, yn cynnwys clinigwyr

7.3.11 Dylai comisiynwyr a darparwyr gofal iechyd sicrhau bod gwasanaethau therapi gwybyddol ymddygiadol sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gael i bob plentyn sydd wedi cael ei gam-drin yn rhywiol, gan gynnwys y rhant nad yw wedi cyflawni'r gamdriniaeth. Dylent hefyd sicrhau bod llwybrau ar gael i annog pobl i ddefnyddio'r gwasanaethau hyn.

Ymatebion

BIP Hywel Dda	● Mae BIP Hywel Dda yn darparu gwasanaethau therapi gwybyddol ymddygiadol a seicotherapi i'r plant a phobl ifanc hynny sydd wedi dioddef camdriniaeth rhywiol ● Mae'r adnoddau therapiwtig hyn yn gyfyngedig ac felly maent wedi eu targedu at y plant a'r bobl ifanc hynny yn y mwyaf o drallod, sy'n cyflwyno ag anhwylder meddyliol cysylltiedig ● Fodd bynnag mae angen cryfhau argaeledd ymyriadau therapiwtig ar draws yr holl asiantaethau a rhanddeiliaid sy'n darparu gwasanaethau asesu ac ymyriad i'r plant a phobl ifanc hyn a grwpiau eraill o blant a phobl ifanc bregus ● Datblygodd BIP Hywel Dda Wasanaeth Therapiwtig Dyddiol ar draws ardal y Bwrdd Iechyd i'r rhai 18 oed ac iau. Mae'r gwasanaeth hwn ar gael drwy lwybrau gofal sylfaenol ac eilaidd ● Mae angen rhagor o eglurder oherwydd gellir darparu ymyriadau therapi gwybyddol ymddygiadol a/neu ymyriadau ar ôl camdriniaeth mewn lleoliadau nad ydynt yn rhai iechyd ac felly nid yw'n fater gofal iechyd yn unig.
Ymddiriedolaeth GIG Felindre	● Mae Ymddiriedolaeth Felindre yn ganolfan arbenigol diagnosis a thriniaeth nad yw'n llawdriniaethol i oedolion ledled de ddwyrain Cymru ac mae'n gweithredu mewn ffordd wahanol i'r Byrddau Iechyd Lleol ac Ymddiriedolaeth GIG eraill yng Nghymru. O ganlyniad mae'n anodd cymhwyso'r argymhellion yn uniongyrchol i'n gwaith ni ● Fe allai ein clinigwyr ddod i gysylltiad â phlant a phobl ifanc yn y gwasanaeth oncoleg a hematoleg pediatrig, neu'r Ymddiriedolaeth Canser Pobl Ifanc. Mae'r ddau wasanaeth hwn yn medru cyrchu gwasanaethau seicoleg penodol ac mae cysylltiadau â'r Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl ifanc. Yn ychwanegol gall pobl ifanc sydd dan ofal y Ganolfan Canser Pobl Ifanc dderbyn gofal weithiau, ac am gyfnodau byr yn unig, yng Nghanolfan Ganer Felindre. Yn achos pobl ifanc 18 oed neu hŷn defnyddir Canllawiau Clinigol Asesu a Rheoli Risg Hunanladdiad Ymddiriedolaeth GIG Felindre.
BIP Cwm Taf	● Atgyfeirir plant a phobl ifanc sydd wedi dioddef camdriniaeth rhywiol a'u teuluoedd at Lwybrau Newydd, gwasanaeth sy'n darparu cwnsela arbenigol yn benodol i'r rhai wedi eu heffeithio gan drais neu gamdriniaeth rhywiol ● Mae plant a phobl ifanc ag anghenion iechyd meddwl a nodir o ganlyniad i gam-drin rhywiol yn cael cymorth a chefnogaeth gan y Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc.
BIP Caerdydd a'r Fro	● Rheolir y rhwydwaith Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc a fyddai'n darparu'r gwasanaeth hwn yn BIP Cwm Taf; rydym yn parhau i aros am wybodaeth ganddynt.
Iechyd Cyhoeddus Cymru – Diogelu	● Nid yw Iechyd Cyhoeddus Cymru yn darparu nac yn comisiynu unrhyw wasanaethau therapiwtig i blant na theuluoedd.

Sylwadau eraill

BIP Hywel Dda	- Mae angen ystyried pa mor briodol yw'r argymhelliad hwn gan na all y cyfrifoldeb fod yn un y gwasanaethau iechyd meddwl yn unig. Mae amrywiaeth o asiantaethau yn darparu ymyriadau ar ôl camdriniaeth nad ydynt wedi eu comisiynu na'u darparu gan ofal iechyd - Cyfrifoldeb ar yr awdurdod lleol, y Bwrdd Iechyd a'r trydydd sector i gydweithio i ddatblygu gwasanaethau - Ystyried darpariaeth gwasanaethau gan y trydydd sector megis Seren a'r Ganolfan Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol (SARC).
BIP Caerdydd a'r Fro	- Mae Canolfan Atgyfeirio Ymosodiadau Rhywiol Caerdydd a'r Fro hefyd yn cynnig cwnsela i unrhyw blentyn / person ifanc neu riant / gofalwr nad oedd yn gyfrifol am droseddu; mae rhestr aros ac mae'r cyfnod aros tua mis - Mae'r argymhelliad hwn yn benodol i therapi gwybyddol ymddygiadol rhagnodol, fodd bynnag, gan fod angen trin bob plentyn fel unigolyn nid yw defnyddio therapi penodol yn caniatáu ar gyfer y gwahaniaeth hwn - Mae angen i ymyriadau fod mor amrywiol â phlant eu hunain, felly ni ddylid gwrthod therapi chwarae, therapi tywod a therapi celf a cherddoriaeth.
Iechyd Cyhoeddus Cymru – Diogelu	Cynhwyswyd gwybodaeth am hunanladdiad ymhlith pobl ifanc yn yr Hyfforddiant Diogelu Lefel 2 i staff.

7.3.12 Dylai clinigwyr sy'n gofalu am blant a phobl ifanc sydd mewn perygl o gyflawni hunanladdiad ystyried gallu oedolion yn y cartref i storio meddyginaeth neu gyffuriau gwenwynig yn ddiogel a chyd-drafod gyda gwasanaethau eraill yn ôl y gofyn. Dylai cyrff perthnasol, fel Coleg Brenhinol y Seiciatryddion a'r rhaglen rheoli meddyginaethau, ystyried datblygu canllawiau ar y mater hwn.

Ymatebion

BIP Hywel Dda	Byddwn yn ystyried gwella rhaglenni hyfforddiant a chanllawiau i glinigwyr o ran y pwynt yma. Bydd angen gwneud hyn yn unol ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol a gyhoeddwyd a/neu ganllawiau gan Goleg Brenhinol y Seiciatryddion.
BIP Cwm Taf	- Cynghorir rhieni / gofalwyr plant a phobl ifanc mewn perygl am yr angen i storio pob math o feddyginaeth yn ddiogel - Gwnaed gwaith yn ardal Cwm Taf ynghylch storio sylweddau rheoledig yn ddiogel - Gwnaed gwaith hefyd a'r Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc, Iechyd Meddwl Oedolion a Gofal Sylfaenol i ystyried y mathau a faint o feddyginaethau a roir drwy bresgripsiwn i gartref (yn cynnwys meddyginaeth â'r potensial i fod yn wenwynig), yn enwedig lle bo unigolion â hanes o iselder ysbryd a / neu hunanladdiad / hunan-niweidio.

BIP Caerdydd a'r Fro	● Mae'r gwasanaeth Cam-drin Sylweddau yn defnyddio bocsys storio pren y gellir eu cloi (ar gyfer storio Methadone/Subutex yn bennaf) gyda chleientiaid â phlant neu sy'n cael cysylltiad rheolaidd â phlant yn eu cartref. Mae hyn er mwyn atal cymryd y sylwedd yn ddamweiniol ac nid yn angenrheidiol i atal hunanladdiad, fodd bynnag, mae'n cwmpasu'r ddau beth ● Mewn ymateb i'r adroddiad Adfam a gyhoeddwyd yn Ebrill 2014, Medications in drug treatment: tackling the risks to children sefydlwyd Grŵp Gorchwyl a Gorffen yn BIP Caerdydd a'r Fro i fynd i'r afael â'r materion a nodwyd. Roedd hyn yn cynnwys llunio cynllun diogelwch gyda phob un o ddefnyddwyr y gwasanaeth lle'u bo yn llofnodi ac yn cytuno i storio meddyginiaeth â'r potensial i fod yn wenwynig yn ddiogel ac yn cydnabod eu bod wedi deall yr holl beryglon yn llawn. Yna rhennir y cynllun hwn â'r gweithwyr proffesiynol perthnasol eraill h.y. yr ymwelydd iechyd, bydwaig, staff iechyd meddwl a'r meddyg teulu, a'i adolygu os nodir unrhyw newidiadau yn y teulu e.e. plant ychwanegol yn symud i'r cartref teuluol. Unwaith eto mae hyn yn mynd i'r afael â chymryd y sylwedd yn ddamweiniol; serch hynny, mae'n pwysleisio wrth y rhai sy'n gofalu am blant ei bod yn angenrheidiol storio meddyginiaeth wenwynig yn ddiogel.
Iechyd Cyhoeddus Cymru - Diogelu	● Nid yw Iechyd Cyhoeddus Cymru yn darparu nac yn comisiynu unrhyw wasanaethau therapiwtig i blant na theuluoedd.
Sylwadau eraill	
BIP Hywel Dda	● Mae BIP Hywel Dda yn cydnabod y mater pwysig hwn ● Mae'r asesiad risg a wneir ar yr holl blant a phobl ifanc sy'n hunan-niweidio yn cynnwys ystyried y gallu rhianta a'r risg o ran diogelu ● Mae gwaith yn mynd rhagddo ar ddatblygu taflen i gefnogi'r clinigwyr a'r gofawyr i wella'r trafodaethau clinigol a'r canllawiau i rieni / gofawyr yn y sefyllfaoedd hyn.
Iechyd Cyhoeddus Cymru - Diogelu	● Cynhwyswyd gwybodaeth am hunanladdiad ymhlith pobl ifanc yn yr Hyfforddiant Diogelu Lefel 2 i staff.
D.S. Yn dilyn lansio'r adroddiad hwn fe'n cynghorwyd nad yw rhaglenni rheoli meddyginiaethau yn bodoli mwyach.	
Argymhellion i bartneriaethau ac asiantaethau	
7.4.13 Dylid cryfhau'r cyfathrebu rhwng gweithwyr proffesiynol ar gyfer atal hunanladdiad, yn arbennig.	
● Dylai partneriaethau atal hunanladdiad sicrhau bod cynrychiolaeth yn gwbl drawslywodraethol a thraws-sectoraidd, gan gynnwys iechyd, llywodraeth leol a'r trydydd sector ● Dylai gwasanaethau gydweithio i ystyried dulliau ar gyfer gwella cyfathrebu am blant a phobl ifanc sydd mewn perygl o gyflawni hunanladdiad; yn benodol dylent ystyried lleihau'r trothwy ar gyfer cyfarfodydd amlasiantaeth i unigolion o'r fath.	

Ymatebion

Tim Iechyd Cyhoeddus Lleol
BIP Aneurin Bevan

- Sefydlwyd grŵp atal hunanladdiad a hunan-niweidio yng Ngwent. Y cadeirydd yw Dr Sarah Aitken (Iechyd Cyhoeddus Cymru) ac mae'n adrodd i Fwrdd Partneriaeth Iechyd Meddwl ac Anableddau Dysgu Gwent. Cynrychiolir y sector Iechyd, Llywodraeth Leol a'r trydydd sector
- Mae'r Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc yn ymchwilio i sut mae'n gwella argaeledd ymgynghori, cysylltu a hyfforddiant ar y cyd i wasanaethau cymdeithasol plant a gwasanaethau addysg yn y pum awdurdod lleol ar draws Gwent i sicrhau bod plant a phobl ifanc â'r anghenion a'r risg uchaf yn cael mynediad i'r gwasanaethau cywir yn amserol tra'n uchafu gallu a chymwyseddau gwasanaethau cyffredinol yn y gymuned. Gobeithiwn y bydd strwythurau penodol ar gyfer hyn yn eu lle erbyn Hydref 2015
- Mae argymhellion o'r adolygiad wedi eu cynnwys yng nghynllun gweithredu (drafft) Gwent ar atal hunanladdiad a hunan-niweidio.

BIP Cwm Taf

- Sefydlwyd Grŵp Llywio amlasiantaeth Lleihau Hunanladdiad a Hunan-niweidio gan Blant a Phobl Ifanc yn ardal Cwm Taf yn 2007 ac mae'n cynnwys cynrychiolaeth o'r Bwrdd Iechyd, yr Awdurdod Lleol (yn cynnwys Addysg, Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gwasanaeth Troseddau Ieuencid), yr Heddlu, y Gwasanaeth Prawf a'r Trydydd Sector. Sefydlwyd grwpiau gorchwyl a gorffen fel is-grwpiau i ymgymryd â ffrydiau gwaith penodol yn ôl cyfarwyddyd y grŵp llywio ac mae'r rhain hefyd yn grwpiau amlddisgyblaeth
- Mae gwaith cynhwysfawr yn cael ei wneud yn lleol i ystyried plant a phobl ifanc mewn perygl a sut y gall gwasanaethau weithio gyda'i gilydd i wella deilliannau. Mae hyn yn cael ei wneud ar y cyd â'r grŵp strategaeth ymddygiad peryglus amlasiantaeth yng Nghwm Taf i sicrhau cynhwysiad y plant a phobl ifanc mwyaf bregus, risg uchaf.

Sylwadau eraill

7.4.14 Dylai asiantaethau sy'n darparu ymyriadau a rhaglenni a all atal hunanladdiad neu hyrwyddo iechyd meddwl a lles sicrhau bod y rhain yn cyd-fynd â'r dystiolaeth bresennol ar gyfer effeithiolrwydd ac yn cael eu gwerthuso. Lle nad yw'r sylfaen dystiolaeth honno ar gael eto neu os bydd y rhaglen wedi'i datblygu'n lleol, dylid datblygu fframwaith gwerthuso o'r dechrau i nodi'r hyn sy'n gweithio. Dylid atal y rhai nad ydynt yn effeithiol a defnyddio adnoddau ar gyfer ymyriadau mwy effeithiol. Dylid rhoi ystyriaeth benodol mewn perthynas â'r argymhelliad hwn i raglenni a gynhelir mewn ysgolion gan gynnwys y rhai a gynhelir er mwyn mynd i'r afael â bwlio ac atal bwlio.

Ymatebion

Tîm Iechyd Cyhoeddus Lleol
BIP Aneurin Bevan

- Cynhaliwyd dau weithdy a gwahoddwyd aelodau'r grŵp a rhanddeiliaid allweddol. Pwrpas y rhain oedd adnabod ardaloedd o arfer dda yng Ngwent, tynnu sylw at y bylchau mewn gwasanaethau a datblygu cynllun interim atal hunanladdiad a hunan-niweidio (2015/16, cyn i ganllawiau ar gyfer y cynlluniau lleol gael eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru.) Mae'r gweithredoedd wedi eu seilio ar dystiolaeth a gynhwyswyd yn y cynllun yr un fath ag a nodir yn Siarad â Fi 2 (dogfen ymgynghori). Mae'r cynllun yn cwmpasu yr holl grwpiau oedran yn cynnwys plant a phobl ifanc. Rhagwelir y bydd y cynllun yn cael ei gymeradwyo gan y Bwrdd Partneriaeth Iechyd Meddwl ac Anableddau Dysgu y mis yma.

BIP Hywel Dda

- Tîm Asesu Atal Hunanladdiad yn Sir Benfro. Nid yw'r ddarpariaeth ar gael drwy holl ardal y Bwrdd Iechyd
- Trosglwyddir gwybodaeth am arfer dda mewn meysydd eraill i awdurdodau lleol eraill. Mae hyfforddiant ar gael i ddatblygu hyn
- Mae BIP Hywel Dda wedi datblygu DVD ar fwlio a hunan-niweidio. Mae'r DVD a ddatblygwyd gan y Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc wedi ei brynu ar gyfer pob ysgol yn Sir Benfro a bydd yn ffurfio rhan reolaidd o'r cwricwlwm ABCh. Mae Sir Gaerfyrddin wedi prynu rhai copïau i'r holl ysgolion uwchradd. Gwrthododd Ceredigion y cynnig
- Mae hyfforddiant ar hunan-niweidio ar gael i'r holl asiantaethau. Mae ein Gwasanaeth Iechyd Meddwl Sylfaenol yn darparu rhaglen a rôl seicoaddysgol hanfodol mewn lleoliadau gofal sylfaenol ac addysgol i hybu iechyd a lles meddylion ac atal hunanladdiad.

BIP Cwm Taf

- Mae gwasanaethau amlasiantaeth wedi gweithio gyda'i gilydd yng Nghwm Taf i ddatblygu pecyn hyfforddiant cynhwysfawr i gynyddu ymwybyddiaeth ynghylch hunanladdiad a hunan-niweidio; sut i adnabod arwyddion, rheoli amheuan a datgeliadau a chyfeirio am ragor o gymorth priodol
- Darperir yr hyfforddiant am ddim i staff amlasiantaeth ar draws ardal Cwm Taf ac mae'n cael ei werthuso'n gyson. Mae'r gwerthuso yn cael ei drosglwyddo i'r grŵp darparu hyfforddiant yn flynyddol i gefnogi adolygu'r pecyn hyfforddiant i sicrhau ei fod yn parhau'n gyfredol ac addas i'w bwrpas
- Mae mwy na 800 o staff amlasiantaeth wedi cael eu hyfforddi dros y tair blynedd ddiwethaf a dengys adborth o 2014/15 (436 o staff) fod 97% yn 'fodlon' neu'n 'fodlon iawn' â'r hyfforddiant a dywedodd 94% eu bod wedi cynyddu / gwella eu gwybodaeth a'u sgiliau ar ôl cwblhau'r cwrs
- Er mwyn cefnogi darpariaeth hyfforddiant mewn ysgolion mae'r cwrs undydd yn cael ei gynnig fel dwy sesiwn gwyll i alluogi staff i ddod heb effeithio ar amser addysgu yn ystod y diwrnod ysgol.

Sylwadau eraill

BIP Cwm Taf	● Mae'r gwaith hwn yn cael proffil uchel yng Nghwm Taf gydag adrodd rheolaidd i'r: ● Bwrdd Diogelu ● Bwrdd Partneriaeth Gyda'n Gilydd ar gyfer Iechyd Meddwl ● Bwrdd Cydweithredol Rhanbarthol.
BIP Hywel Dda	● Er bod cyfleoedd niferus i gael hyfforddiant priodol mae heriau gweithredol yn parhau o ran rhyddhau staff o holl feysydd gwasanaeth BIP Hywel Dda i fynd i'r digwyddiadau hyfforddiant hyn. Dyma'r sefyllfa i asiantaethau eraill y cynigir y digwyddiadau hyfforddiant hyn iddynt hefyd.

Argymhellion i gefnogi adolygiadau yn y dyfodol

7.5.16 Dylai byrddau lleol diogelu plant sicrhau bod ymateb PRUDiC yn cael ei ysgogi, ei ddatblygu drwy gyfarfodydd eraill a'i gwblhau ar gyfer pob hunanladdiad tebygol yn ymwneud â phlentyn neu berson ifanc a bod y wybodaeth angenrheidiol ar gyfer y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant yn cael ei chwblhau a'i dychwelyd at y rhaglen.

Ymatebion

BIP Aneurin Bevan	● Mae PRUDiC wedi ei weithredu'n llawn yng Ngwent ac mae'n cynnwys pob hunanladdiad tebygol plant a phobl ifanc. Mae'r holl achosion a reolir dan y broses PRUDiC yn cael eu hysbysu wrth Fwrdd Diogelu Plant De Ddwyrain Cymru gan yr aelod Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan sydd hefyd yn llenwi'r gwaith papur ar gyfer y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant.
BIP Hywel Dda	● Mae BIP Hywel Dda yn cydweithio'n llawn â'r broses PRUDiC ac wedi mabwysiadu defnyddio protocol Ymateb Gweithdrefnol i Farwolaeth Annisgwyl mewn Plentynod (PRUDiC) 2014 Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae BIP Hywel Dda wedi datblygu a gweithredu Siart Llif Gweithredu Iechyd i gefnogi PRUDiC i sicrhau cydymffurfio â'r protocol a darparu'r wybodaeth iechyd sy'n ofynnol i'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a'i anfon drwy gyfrwng unigolyn enwebedig y Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant ynghyd â data asiantaethau eraill. Mae BIP Hywel Dda yn cwblhau archwiliad blynyddol o'r holl achosion PRUDiC.
BIP Abertawe Bro Morgannwg	● Gweithredir y broses PRUDiC ymhob achos o hunanladdiad tebygol, a dilynir y canllawiau PRUDiC diwygiedig.
BIP Betsi Cadwaladr	● Cyflwynwyd y broses PRUDiC yng ngogledd Cymru ym mis Mai 2013. Mae pob hunanladdiad neu hunanladdiad tebygol yn cael eu trafod drwy'r broses PRUDiC ● Hysbysir y rhaglen genedlaethol Adolygu Marwolaethau Plant am yr holl farwolaethau plant a chwblheir a darperir yr holl waith papur perthnasol.

Sylwadau eraill

BIP Aneurin Bevan	Cynhelir archwiliad blynyddol o ran gweithredu'r broses archwilio.
Abertawe Bro Morgannwg	Weithiau nid yw'r Crwner yn rhoi dyfarniad o hunanladdiad – gall hyn achosi anawsterau wrth lenwi'r hysbysiad i'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant.
BIP Betsi Cadwaladr	Mae gogledd Cymru yn cymryd rhan mewn Archwiliad Cymru Gyfan ar PRUDiC a drefnwyd drwy'r Rhwydwaith Clinigol Diogelu Cymru Gyfan. Cynhelir hyn rhwng Ebrill 2014 a Mawrth 2015.
BIP Hywel Dda	Mae Siarad â Fi 2: Strategaeth Atal Hunanladdiad a Hunan-niwed ar gyfer Cymru wedi ei rhyddhau ar gyfer ymgynghoriad yn ddiweddar ac rydym ni'n aros am ganlyniadau hyn. Unwaith y cyhoeddir y strategaeth derfynol yna byddwn yn datblygu cynllun gweithredu i sicrhau bod yr argymhellion a'r arferion gorau yn cael eu gweithredu.

7.5.17 Dylai Llywodraeth Cymru a'r rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant sicrhau bod marwolaethau plant a phobl ifanc drwy hunanladdiad tebygol yn parhau i fod yn ffocws rheolaidd ar gyfer adolygiad thematig o farwolaethau plant bob 3 blynedd, gan gynnwys edrych ar fathau penodol o farwolaethau a chydweithio gyda'r Ymchwiliad Cyfrinachol Cenedlaethol i Hunanladdiad a Dynladdiad a Chronfa Ddata Gwybodaeth am Hunanladdiad Cymru. Bydd cynllunio ar gyfer y dyfodol fel hyn yn caniatáu i wybodaeth yn ymwneud â phlant a phobl ifanc a gaiff eu cynnwys yn yr adolygiad gael ei chasglu'n amserol. Mae adolygiad o achosion posibl o hunanladdiad yn y dyfodol h.y. crogi a gwenwyno damweiniol ac eithrio cyffuriau yn berthnasol iawn.

Ymatebion

Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	Bwriedir datblygu proses ailadrodd adolygiad er mwyn galluogi'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant i ystyried marwolaethau plant lle bo adolygiadau thematig wedi eu cwblhau eisoes.
--------------------------------------	--

7.5.19 Dylai'r Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant fynd ar drywydd y cynnydd a wneir yn erbyn yr argymhellion a wneir yn yr adolygiad hwn a'u cyhoeddi yn ei adroddiad blynyddol ar ôl blwyddyn.

Ymatebion

Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	Mae proses yn bodoli i wneud cais am wybodaeth am y cynnydd yn erbyn yr argymhellion a wnaed ac adroddir am hyn yn yr adroddiad blynyddol.
--------------------------------------	--

7.5.20 Dylai'r Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant ddatblygu dull o ymgysylltu â theuluoedd a phlant neu bobl ifanc wrth ddarparu'r rhaglen, a all gynnwys cyfranogi mewn agweddau penodol ar adolygiadau thematig.

Ymatebion

Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant	Mae'r tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn ystyried sut i ymgysylltu â theuluoedd a phlant/pobl ifanc. Bellach Plant yng Nghymru yw'r sefydliad ymabarél ar gyfer y swyddogaeth hon a bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn cydgysylltu â Phlant yng Nghymru yn y dyfodol i ddatblygu hyn.
--------------------------------------	--

Atodiad D

Gweithdrefn ar gyfer Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Gweithdrefn ar gyfer Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Awdur: Beverley Heatman, Rheolwr y Rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a Rosalind Reilly, Ymgynghorydd mewn Iechyd Cyhoeddus

Dyddiad: 5 Mai 2015

Fersiwn: 1

Cyhoeddi / Dosbarthiad: Gwefan AMP

Dyddiad Adolygu: Mai 2016

Pwrpas y ddogfen a chrynodeb:

Mae'r ddogfen hon yn darparu'r canllawiau ar gyfer proses adolygiadau thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant

Cyflwyniad

Sefydlwyd y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant a'i nod yw adnabod a disgrifio patrymau ac achosion marwolaethau plant, yn cynnwys unrhyw dueddiadau, ac argymhell gweithredoedd i leihau risg ffactorau y gellir eu hosgoi sy'n cyfrannu at farwolaethau plant yng Nghymru. Un o brif amcanion y rhaglen yw cynnal adolygiadau thematig a gwneud argymhellion, a rhannu canfyddiadau'r adroddiadau thematig er mwyn hysbysu gweithredu i fynd i'r afael â ffactorau y gellir eu hosgoi sy'n cyfrannu at farwolaethau plant yng Nghymru.

Pwrpas

Pwrpas y ddogfen hon yw darparu canllawiau ar gyfer ymgymryd ag adolygiadau thematig i farwolaethau plant.

Dewis thema i'w adolygu

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn cyflwyno data ar farwolaethau plant yng Nghymru i'r grŵp llywio, gan dynnu sylw at feysydd y gellid eu datblygu yn adolygiad thematig. Defnyddir yr wybodaeth hon ynghyd â'r themâu sy'n dod i'r amlwg a nodwyd drwy'r gronfa ddata adolygu marwolaethau plant, materion y dydd, materion sy'n peri pryder a nodwyd gan randdeiliaid a'r potensial ar gyfer atal; a thrafodir unrhyw awgrymiadau gan aelodau'r grŵp llywio neu randdeiliaid. Cytunir ar y pwnc i'w adolygu drwy'r grŵp llywio.

Rolau a Chyfrifoldebau

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn nodi arweinydd proffesiynol, cadeirydd ac aelodau panel amlddisgyblaethol priodol ar gyfer pob adolygiad thematig, gyda chynghorwr ac arweiniad gan y grŵp llywio yn awgrymu cynghorwyr arbenigol lle bo angen.

Aelodaeth y Tîm Craidd

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant (Pediategydd Dynodedig Diogelu, Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus a Rheolwr y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant) ac arweinydd proffesiynol yn ffurfio aelodaeth graidd y panel adolygiad thematig a fydd yn sicrhau bod gan y panel gysondeb ymhob adolygiad.

Arweinydd Proffesiynol

Yn arferol rôl yr arweinydd proffesiynol fydd:

- Darparu arweiniad proffesiynol o ran cyfeiriad a datblygu'r adolygiad
- Gwneud sylwadau ar, a chytuno ar y protocol ar gyfer yr adolygiad
- Cymryd rhan mewn trafodaethau cynnar a gweithio'n agos â'r tîm craidd a Gwasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa Iechyd Cyhoeddus Cymru i gynghori ar y chwiliad llenyddiaeth am risg a thystiolaeth effeithiolrwydd ymyriadau, a chytuno ar y protocol llenyddiaeth
- Mynychu cyfarfodydd y tîm craidd drwy gydol proses yr adolygiad i gefnogi'r casglu data a datblygu gwybodaeth ar gyfer cyfarfodydd y panel
- Adolygu'r data ar y cyd â'r tîm craidd i ddatblygu cyflwyniadau ansoddol a meintiol y marwolaethau sy'n cael eu hadolygu
- Mynychu pob cyfarfod y panel a chyflwyno data ymhob un o'r cyfarfodydd
- Paratoi gwybodaeth am bolisi ac epidemioleg sy'n bodoli eisoes ar y thema sy'n cael ei adolygu, a chyflwyno hyn yng nghyfarfod cyntaf y panel
- Datblygu a llunio'r adroddiad terfynol, gydag aelodau eraill y tîm craidd, a'i enwi'n awdur
- Cyflwyno canfyddiadau'r adolygiad i'r grŵp llywio Adolygu Marwolaethau Plant ac, os cytunir, i ffora penodol eraill megis Llywodraeth Cymru

- Mynychu'r digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid yn dilyn lansio'r adroddiad, a chyflwyno canfyddiadau'r adolygiad yn y digwyddiad hwn
- Ymateb i unrhyw ymholiadau gan y cyfryngau, a gwneud cyfweiliadau wedi eu recordio ymlaen llaw neu'n fyw, fel bo angen
- Gweithredu fel cyfrwng gwrthio gweithredu'r argymhellion a wnaed yn yr adolygiad
- Mynychu'r cyfarfod myfyrio ar ddiwedd y broses i roi adborth ar feysydd i'w gwella neu eu newid
- Mynychu cyfarfod adolygiad terfynol tua blwyddyn yn dilyn cwblhau'r adolygiad i ystyried y cynnydd a wnaed yn erbyn yr argymhellion a'r camau nesaf.

Cadeirydd

Dewisir y cadeirydd am ei sgiliau a'i allu i gadeirio cyfarfodydd y panel ac nid yw'n angenrheidiol cael profiad neu wybodaeth am y thema sy'n cael ei adolygu.

Bydd y cadeirydd yn:

- Mynychu pob cyfarfod y panel adolygiad thematig
- Cydgysylltu â Rheolwr y Rhaglen i sefydlu'r cynllun ar gyfer cyfarfodydd y panel adolygiad thematig
- Cadeirio pob cyfarfod y panel, gan sicrhau bod holl aelodau'r panel yn cael cyfle i siarad; sicrhau eglurder ar faterion sy'n codi; darparu mesurau rheoli yn y cyfarfodydd panel i sicrhau cynrychiolaeth deg ar draws aelodau'r panel a bod y cynllun yn cael ei weithredu yn unol â'r amserlen
- Mynychu'r digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid (os yn bosibl) lle cyflwynir canfyddiadau'r adolygiad thematig, gallai hyn gynnwys annerch y gynulleifa i gyflwyno'r adolygiad thematig.

Panel Adolygiad Thematig

Bydd y panel yn cyfarfod i adolygu gwybodaeth berthnasol yn cynnwys data cefndirol ac epidemioleg a chrynodeb o bob achos i'w gyflwyno i'r panel. Bydd y panel yn ystyried achosion a sut y digwyddodd y marwolaethau ac, os yw'n briodol, digwyddiadau a ddigwyddodd ym mywyd y plentyn neu'r person ifanc. Bydd y panel yn ystyried cyfleoedd atal neu ddysgu pellach. Mae'r panel yn cyfrannu at ddatblygiad y casgliadau, y prif negeseuon a'r argymhellion ac yn cymeradwyo'r argymhellion terfynol.

Nid oes nifer penodol o unigolion i ffurfio panel adolygiad thematig. Bydd y panel yn cynnwys y cadeirydd, y tîm craidd a bydd yn ofynnol adnabod gweithwyr proffesiynol yn y maes i'w cyfethol fel a phan fo'n briodol. Bydd hyn yn sicrhau bod aelodaeth y panel adolygiad thematig mewn gwell sefyllfa i ddarparu persbectif ar agweddau penodol marwolaethau plant neu i gyfrannu at drafodaeth mathau penodol o farwolaethau, a gall gynnwys gweithwyr proffesiynol o'r:

- Gwasanaeth Tân ac Achub
- Gofal Iechyd / Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc
- Addysg / Blynyddoedd Cynnar ac ati
- Awdurdod Lleol / Gwasanaethau Cymdeithasol
- Yr Heddlu
- Mudiadau trydydd sector.

Gellir adnabod cyrff proffesiynol, sefydliadau neu asiantaethau eraill fel rhai priodol yn dibynnu ar thema'r adolygiad.

Adolygiadau Thematig

Hysbysu am gynnal adolygiad

Ar ôl nodi'r thema i'w adolygu bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn cynghori'r prif sefydliadau perthnasol am thema'r adolygiad (Iechyd, Gofal Cymdeithasol, Yr Heddlu a Chwerneriaid).

Nodi'r marwolaethau i'w hadolygu a chasglu data

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn datblygu protocol penodol ar gyfer pob adolygiad thematig a fydd yn cynnwys diffiniad yr achos. Bydd y tîm yn nodi marwolaethau plant sy'n bodloni meini prawf yr adolygiad thematig; a bydd yn ceisio cael rhagor o wybodaeth am y marwolaethau a nodwyd. Ar ôl derbyn yr wybodaeth hon bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn cyfuno'r data ac yn gweithio'n agos â'r arweinydd proffesiynol i baratoi'r data mewn ffurf dienw ar gyfer ei gyflwyno i'r panel.

Llywodraethu

Bydd y data a ddefnyddir yn yr adolygiad thematig yn ddarostyngedig i wirio a rheoli ansawdd. Bydd y broses a ddefnyddir ar gyfer yr adolygiad thematig yn ddarostyngedig i wiriad sicrwydd ansawdd.

Bydd yr holl wybodaeth a rennir yng nghyfarfodydd y panel adolygiad thematig yn ddienw i warchod hunaniaeth unigolion. Bydd yn ofynnol i bob aelod y panel lofnodi datganiad cyfrinachedd data cyn derbyn unrhyw wybodaeth am y marwolaethau, un ai ar lafar neu drwy gyflwyniadau.

Adolygiad Tystiolaeth

Bydd y tîm craidd yn cydgysylltu â'r Gwasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa i ddatblygu protocol ar gyfer y chwiliad llenyddiaeth am ffactorau risg a thystiolaeth o effeithiolrwydd ymyriadau.

Cyfarfodydd y Panel

Sefydlir amserlen cyfarfodydd y panel a'i rhannu ag aelodau'r panel isafswm o dri mis cyn dyddiad y cyfarfod cyntaf.

Darperir gwybodaeth am yr adolygiad drwy e-bost. Rhennir pecyn gwybodaeth aelodau'r panel ag aelodau'r panel o leiaf bedair wythnos cyn y cyfarfod cyntaf; a bydd yn cynnwys:

- Y protocol ar gyfer yr adolygiad thematig
- Y ddogfen Gweithdrefn ar gyfer Adolygiadau Thematig y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant
- Manylion lleoliad, dyddiadau ac amser cyfarfodydd y panel
- Taflen wybodaeth ar yr hyn sy'n ddisgwyliedig gan aelodau'r panel.

Cyfarfodydd

Bydd tri chyfarfod; dau gyfarfod diwrnod llawn ac un cyfarfod byrrach.

Bydd y **cyfarfod cyntaf** yn cynnwys cyflwyno gwybodaeth ar:

- Y rhaglen Adolygu Marwolaethau Plant
- Pwrpas a chwmpas yr adolygiad
- Cefndir polisi ac epidemioleg
- Bydd y Gwasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa yn cyflwyno'r risgiau a nodwyd drwy'r chwiliad llenyddiaeth
- Data meintiol ac ansoddol yn gysylltiedig â'r achosion gan yr arweinydd proffesiynol
- Bydd cyfle i'r panel gael trafodaeth agored a dechrau llunio casgliadau a nodi'r materion allweddol.

Bydd y materion allweddol hyn yn cael eu casglu'n themâu y gellid seilio'r prif negeseuon ac argymhellion arnynt rhwng y cyfarfod cyntaf a'r ail gyfarfod.

Cynhelir **ail gyfarfod** ymhen pythefnos, ac yn y cyfarfod hwn:

- Darperir crynodeb o gynnwys y cyfarfod cyntaf i'r panel, yn cynnwys trosolwg o'r achosion, y prif risgiau a nodwyd drwy'r chwiliad llenyddiaeth, a drafft o'r trafodaethau a gafwyd ar ddiwedd y cyfarfod blaenorol ac unrhyw gasgliadau yr oeddynt yn eu ffurfio
- Yna gwahoddir y panel i gael rhagor o drafodaethau agored (os yw'n ofynnol) i lunio eu casgliadau terfynol
- Unwaith y penderfynir ar y casgliadau gwahoddir y panel i drafod eu barn ar unrhyw agweddau y gellir eu haddasu ac ymyriadau posibl
- Dilynr hyn gan gyflwyniad ar adolygiad o dystiolaeth effeithiolrwydd gan y Gwasanaeth Tystiolaeth Arsyllfa
- Bydd aelodau'r panel yn medru trafod eu barn am ymyriadau a pha ymyriadau y dylid eu hawgrymu ar sail y dystiolaeth effeithiolrwydd.
- Bydd y panel yn dechrau drafftio eu barn yn brif negeseuon ac argymhellion.

Cynhelir y **trydydd cyfarfod (y cyfarfod olaf)** am hanner diwrnod er mwyn:

- Cyflwyno trosgolwg o'r achosion a'r casgliadau
- Cyflwyno'r prif negeseuon a'r argymhellion a ddatblygwyd. Gwahoddir y panel i wneud sylwadau neu newid y rhain i sicrhau bod cytundeb llawn
- Cytuno ar yr argymhellion terfynol a'r gynulleidfa i'w thargedu a'u cynnwys yn yr adroddiad.

Ysgrifennu'r Adroddiad

Datblygir yr adroddiad gan y tîm craidd gyda'r arweinydd proffesiynol fel yr awdur a enwir. Bydd y grŵp llywio yn cael cyfle i wneud sylwadau ar pa mor ddarllenadwy ac eglur yw'r adroddiad i gynulleidfa ehangach.

Bydd pob adroddiad adolygiad thematig yn cael ei lansio isafswm o ddeuddydd cyn y digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid.

Iechyd Cyhoeddus Cymru, drwy'r Cyfarwyddwr Gwybodaeth Iechyd, sydd ag atebolrwydd am yr adroddiad a'r argymhellion a gynhwysir yn yr adroddiad ac felly mae'n rhaid iddo gymeradwyo'r fersiwn derfynol.

Bydd yr adroddiad terfynol yn ddwyieithog.

Cyflwyno'r adroddiad ac ymgysylltu â Llywodraeth Cymru

Bydd yr adroddiad terfynol ar gael i Lywodraeth Cymru chwe wythnos cyn ei gyhoeddi. Bydd y tîm craidd yn ymgysylltu â Llywodraeth Cymru i adnabod a nodi arweinwyr polisi a bydd yn cynnig briffiadau ar yr adolygiad yn ystod y cyfnod hwn.

Cynllun cyfathrebu

Bydd y tîm Adolygu Marwolaethau Plant yn ymgysylltu â thîm Cyfathrebu Iechyd Cyhoeddus Cymru i ddatblygu cynllun cyfathrebu ar gyfer pob adolygiad.

Digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid

Cyflwynir canfyddiadau'r adolygiad mewn digwyddiad ar gyfer rhanddeiliaid. Cynhelir y rhain ar sail cylchdro rhwng gogledd, de orllewin a de ddwyrain Cymru.

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales